

לישרים תושיה

קרא עלי מועד - חורבן וגאולה
ענינו בין המצרים תשעה באב וימי הנחמה

באספקלריא המאידה מבארות רבותינו

מאמרים נפלאים, מפז מסולאים.
ממעיינות קדומים, הודרים הרמים.
מחכמינו בכל הדורות, להשפיע האורות.
מידי שבת בשבתו ומועד במועד

נלקט משיעוריו של
הגה"צ ר' יהושע העשיל שארף שליט"א
רב ואב"ד חסידי רוז'ין קרית יואל

לשמוע שיעורים מאת הגה"צ אב"ד שליט"א

בארה"ב על מספר הרגיל של קול הלשון 1.718.521.5231

חורש"י 3.1.1.5.28 - גמרא 3.2.2.13 - הלכה 3.3.6.29

בארץ ישראל 073.321.1792

מען קען הערן די שיעורים אין אמעריקע

אויף א דירעקטע נאמבער דורכן רופן 646-934-6134

אפשר למנות לקבל השיעורים בכל יום דרך קול הלשון

שמעו ותחי נפשכם

א: מאיתו לא תצא הרעות והטוב

זאת נחמתנו בעניינו - דברי נחמה בענין הנהגת ה' בעת צר ומצוק

הרעות והטוב. מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו' (איכה ג לח-לט), ודבריו הם צרי ומרפא לכל מכאובנו תחלואנו ומכותינו, להבין כי כבר הבטיחנו הבורא כי: 'בנים אתם לה' אלהיכם' (דברים יד א) על כן לא תתגודדו בעצמכם לאמור אולי גרשנו ה' מעם פניו, ואכן חרון אף ה' היא שהשיגתנו, וזה איננו נכון כיון שמאיתו יתברך לא תצא הרעות לבניו האומה הישראלית. ואף מה שנראה לנו לעיניים כחרות אפו בנו, מכל מקום הוא לטובתנו להיותנו מטוהרים מכל סיג ופגם, ושנוכל לזכות לאור באור החיים הזך והבהיר בשוב ה' שבותנו. ולכן 'ארוממך ה' כי דלתנו' (תהלים ל ב), היינו זה שייסרתנו ודלנו עד מאוד, הוא לסיבת כך שנתרומם בחינת 'גם דלה דלה' לעתיד לבוא, ולכן ארוממך*.

הנה ימים באים נאום ה' אלהים, יום עברה היום ההוא יום צרה ומצוקה, ישת חושך סתרו סביבותיו, הן אראלים צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון, נשמו מסילות שבת עובר אורח הפר ברית מאס ערים, עת שפך ה' כאש חמתו, בלע כל ארמנותיה. וירב בבת יהודה תאניה ואניה. ואך זאת אמרנו נאבדנו כלונו לולא היה ה' בעזרתה לנו ושב ה' את שבות עמו ומחץ מכתו ירפא, עת הקדים לנו תרופה למכה ונתן בפי עבדיו הקדושים תורה נאמנה המאירה לנו דרכנו בחושך, לנחותנו הדרך בעיתות לילה.

וראשית דברינו יתקעו יתד ופינה בדבריו של השל"ה הקדוש (פרשת בלק תורה אור) על מה שקונן הנביא לאמור 'מפי עליון לא תצא

א וז"ל: 'דע, כי אין רע יורד מלמעלה לאומה ישראלית כי בנים הם לה', ואף שחרה אף ה' בהם בחורבנות המקדשות וחורבן ישראל וגליותם בין האומות, הכל הוא לטובתם, וכאשר

מתוך צרה - ימצאים ה' פדות ורווחה, וז"ל: 'במדרש גדולי עולם ברחו ובנ"י במדבר לא הנחת אתכם לברוח כו' ע"ש. דכתיב עמו אנכי בצרה ולכן איש ישראל צריך לבטוח בה' להיות נושע תוך הצרה כמ"ש מן המיצר קראתי ולא לברוח מן המיצר וזהו בחי' יעקב דכתיב ב' ויצר לו. ולכן הוקבע פרשה זו בין המצרים שבימים האלה נסגר הבריחה מבנ"י וצריכין לזכור במסעות האלה להיות נושע תוך המיצר עצמו וע"ז כתיב ולא אמרו אי' ה' כו' המוליך אותנו כו' בארץ צי' כו'. כי בודאי הי' הזמן מוסתר לאותו הדור. אבל אם היו זוכרין ביצ"מ ובמסעות האלה היו נושעים תוך המיצר. ובכל עת שנסגר הדרך בפני איש ישראל. הכל רק כדי שיסתכל האדם כלפי מעלה לשעבד הלב לאביו שבשמים'ג.

הרי לנו שאף מה שנראה בעינינו כהסתר השגחתו מעמנו, הוא לצד הטעם שבחר בנו מכל עם ורוממו מכל לשון, וברצותו יתברך ברחמיו הגדולים שלא נפסיד זאת הטובה המרובה, לכן מייסרנו עתה בסילוק כבודו מעמנו, בכדי שנוזכה לראות בעתיד בכפליים בתשועה. בבחינת ומתוך צרה המציאם פדות ורווחה'ב.

וראה מה שביאר בענין זה בשפ"א (פרשת מסעי תרס"א ד"ה במדרש) וכן בטעם הדבר שנתקן לישראל כל הני ענייני אבלות להיותם נוהגים ב"ז בתמוז ובבין המצרים, מלבד ענין האבלות בתשעה באב. מה שלא מצאנו בגזירות אחרות, והטעם הוא כדי שיבוא האדם להתבוננות שדווקא

ייסר איש את בנו ה' מייסרנו, והכל לטובתנו. להזדכך בכור האומות להתם חטאת ופשע, להיות זך בלי שמרים בלי סיג, רק אור בהיר לעתיד. כי היסורין ממרקין (ברכות ה א), וגם מביאין לידי תשובה, כמו שנפרש בפרשיות שהן 'בין המצרים' (פרשת דברים אות טז). ואז יקויים 'ארוממך ה' כי דליתני' (תהלים ל, ב), ולו שני פירושים, לשון דלות ולשון התרוממות, כי הדלות שהם הצרות הם סיבות התרוממות, וגורמות להיות יתרון אור ממה שהיה. ויתרון אור הזה יבא מהחשך, כי 'במחשכים הושיבני' (איכה ג, ו), כדי שיצא אור גדול מהחשך. וכמו דם המתהפך לחלב שהוא לבן (כבורות ו, ב), כן 'ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה' (דברים כג, ו), כי הקללה עצמה נתהפך לברכה. וחורבן בית המקדש היא בניינו, כי חורבן בית המקדש גורם להיותם 'תם עונך בת ציון' (איכה ד, כב), ואז יבנה בית המקדש הגדול שהוא בנין בית עולמים הנצחיים.

ב ועל פי זה ביאר בעמק המלך (שער ה פרק לו) את ענין כוונת השמות בימים אלו, שהענין הוא להפוך את הצרה לרצה, וז"ל: 'ובין המצרים צריך לכוין בתפילת י"ח במלת רצה, להצילנו מצרה, בשם זה להגין מן הצרים בימי צרה, כי ביצירה עומד סמאל עם מחנותיו, כנגד מיכאל שר הגדול עם מחנותיו, ושם שוים טוב ורע, ושם היתה המלחמה בסוד, 'חלל ממלכה ושריה' (איכה ב ב) ונאמר, 'ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת' (עמוס ב ט). ולעתיד לבוא נאמר, 'ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום במרום' (ישעיהו כד כא), ואחר כך על מלכי האדמה באדמה,

ב: בפרוע פרעות,
אברה בלי חמדה, ונשבחה התורה

בענין מקור הפורענות בימים אלו
וענין השבחה הרצויה בהנהגת האדם

ימי בין המצרים מתחילים המה ביום
שבעה עשר בתמוז, עליו נאמר
בסליחות 'כי בשבעה עשר בתמוז
גרמו עוונות', ומנו חז"ל (תענית פ"ד
מ"ו) ליום זה ה' פורעניות שארעו
את אבותינו, ועוד מנו חז"ל חמשה
דברים שארעו את אבותינו ביום

תשעה באב, וביני לביני נקראים
הימים האלו 'בין המצרים', על
שם מה שאמר הנביא 'כל רודפיה
השיגוה בין המצרים'. אמנם זאת
צריך להבין מהו מהותו ושורשו של
יום זה שנפלו בו ה' פורעניות זו רעה
משל זו.

'יפקוד ה' בחרבו הקשהו על לויטן נחש בריח', שהוא סמאל, ועל 'לויטן נחש עקלתון' (ישעיהו
כו א), שהיא לילית חייבתא, ואחר כך תנחל בכל הגוים, כי נאמר לה 'הרחיבי מקום אהלך'
(ישעיהו נד ב), ויכלול הקדושה כל הארצות, וכל מקום הטומאה, שנאמר, 'ערוך מאתמול תפתה גם
היא למלך הוכן' (ישעיהו ל ג), והחלל של אין סוף, שנאמר עליו הנה מקום אתי, יטהר ויתקדש,
אמן ואמן כן יהי רצון'.

ג וכמו שאמרו ז"ל (מדרש תנחומא מקץ סימן ג), וז"ל: 'אריב"ל מתוך צרה רוחה מתוך אפילה
אורה מתוך נבולן של צדיקים רוממותן, וכן הוא אומר אם נבלת בהתנשא אם זמות יד לפה,
וכמו שביאר בזה במאור עינים (ליקוטים ד"ה כאייל), וז"ל: 'אמנם ידוע כי כל הרווחה באה לאדם
על ידי צרה שקדמה כדכתיב (ירמיה ל ז) ועת צרה ליעקב וממנה יושע שמהצרה ממש היא ישועה
וכן מתוך צרה המציאם פדות ורווחה וכל הדוחקין דדחקין לכ"י הם מקרבים ההשגה והישועה
ופותחין שערי רחמים מתוך דאיהו כביכול בדוחקין סגיאין דוחקא בתר דוחקא ואינון אמרין אי
אלהימו דישראל ואן אשגחותא דיליה על ידי זהמקרבין הישועה והרוצה לעמוד על זה יעיין
ברעיא מהימנא פ' אחרי המדבר בענין ע' קלין דאיילתא מבורא כל זה היטב ונמצא מכח בחינת
הדינים שהם בחינת נחש הנושך נפתחים שערי רחמים'.

ד וז"ל: 'חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב בשבעה
עשר בתמוז נשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה
והעמיד צלם בהיכל בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה
ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר משכנס אב ממעטין בשמחה'.

יש להם לישראל להפוך הימים האלו לששון ולשמחה לחיים ולשלום.

זאת ועוד גילו לנו סוד נסתרות חכמי האמת כי ראשית תחלת הפגם היה כבר בעת חטא אדם הראשון, והוא על פי מה שאמרו ז"ל (סנהדרין ע.ו.) כי העץ ממנו אכל אדם הראשון, חטה היתה, ו'חט'ה' הוא כינוי לשם טדה"ד ולכן שם זה שולט בימי בין המצרים, שכן שם טדה"ד הוא מהאותיות הקודמות לשם הוי"ה כסדרו, וזהו סוד כל רודפי י"ה, היינו האותיות הרודפות לפני האותיות הוי"ה, השיגוה בין המצרים. וכמו שביאר ענין זה בארוכה בקהלת יעקב (עך חט), עי"ש דבריו.

וכבר כתב במגלה עמוקות (פרשת ואתחנן אופן ק"ז) שימים אלו מועדים לפרוענות עוד מימי חלוקתם של יעקב ועשיו, ואף חודש אלול היה צריך ליפול בחלקו, אך לא כן מחשבות הקב"ה לבני ישראל עם קרובו, ונתן להם את חודש אלול לתשובה, והשאיר לו לעשיו רק כ"א יום שהם ימי בין המצרים.

ולטעם זאת חשבו בלק ובלעם שיוכלו להם לישראל לקללם ולנחש להם לרעתם, אך כל זאת לא ידעו מה פעל אל כי לא נחש ביעקב, ולא ראה עמל בישראל, ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו, והנה אף שימים אלו נפלו בחלקו של יעקב מכל מקום כוח

ה וז"ל: 'איתא בזוהר פרשת יתרו (זוהר ח"ב ע"ח): עשו ויעקב חלקו החדשים ביחד על פי הדין מאחר שלקח אברהם חודש ניסן, יצחק אייר, יעקב סיון שהוא מזל תאומים, היה ראוי עשו גם כן ליקח שלשה ירחים תמוז אב אלול, וסימן זרח משעיר למו את"א מרכבות קודש (דברים לג ב), ר"ל ג' חדשים אילו שנרמזין במלת את"א, א"ב ת"מוז א"לול, ונלקח מעשו הרשע חודש אלול לגמרי, בסוד האויב תמו חרבות לנצח (תהלים ט ז), וגם תמוז אב אתאביד מיניה, ולא נתנה לו רק כ"א יום בין המצרים, בחודש אלול ניתן לו תשובה לישראל, וזה היה הענין בלק ובלעם רצה ליקח מישראל חודש אלול שהוא היה שלו, שכן מלחמות סיחון ועוג היתה בסוף אלול, ושמע המושלים ברקיע שאמרו באו חשבון ומלאכי האמורי אתחריב, ואמרו שולטני גבורים אוי לך מואב (במדבר כא כט), ולכן אמר לשון אר"ה, שהיה מתירא אלול רא"ש מנוטריקון של אר"ה, שהוא מיד אחר אלול הוא ראש השנה יומא דתשובה, לכן אמר לכה נא בה', על סוד התשובה, ואמר נכה בלשון רבים בני', על נ' יום של תשובה שיש בהם אלף רי"ש שעות, שכן כ"ד פעמים נ' עולה אלף ר', לכן אמר ארה לי, שרמז על ה' של תשובה שהיא אלף ר' שעות בני יום, זה נרמז במלת אר"ה. ובלעם שידע שהקב"ה נתן לנו נ' ימים אילו בתשובה, והיא אחת מז' דברים שנבראו קודם שנברא העולם כדאיתא בנדרים לט:; לא אמר רק קבה, שהם על ענין כ"א יום שבין המצרים שבהם קטב מרירי שולט כדאיתא בגמרא פסחים קיא:; שזה היה כח של בלעם, ובאומות העולם ק"ם, נוטריקון "קטב"מרירי, שבהם כל מיני כישוף בעולם. אבל באמת בישראל לא ק"ם (דברים לד י), ר"ל "קטב"מרירי אינו נמצא בישראל כי לא נחש ביעקב.

ו וז"ל: 'נראה לי כי בחינת חטה יכונה שם טדה"ד שהוא אותיות שלפני הוי"ה גימטריא חטה,

הרעה וישוב וירחמהו וירבה לסלוח לו, וז"ל: 'שנו רבותינו סדר תעניות כיצד מוציאים התיבה לרחובה של עיר ונותנים אפר מקלה על גבי תיבה ובראש הנשיא ובראש אב בית דין וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו, וזקן שבהם אומר לפניהם דברי כבושים אחינו לא שק ולא תענית גורמים אלא תשובה ומעשים טובים גורמים שנאמר וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם'.^ז

וכבר זעק הנביא ישעיהו (נח ה-יב) על אותם המהדרים בענייני הצום והאבל ואינם נותנים על ליבם מטרת התענית, וזהו אומרו: 'הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכף כאגמן ראשו ושק ואפר יציע הלזה תקרא צום ויום רצון ליי'. הלוא זה צום אבחרהו פתח חרצבות רשע התר

ואף שנראה לכאורה מדברי חז"ל שסיבת התעניות בימים אלו הוא לזכר הצרות שפקדונו מאז ועד עתה, מכל מקום אין דרך ישראל בתענית לשם תענית אלא לשם תשובה, וכמו שכתב ברמב"ם (הלכות תעניות פ"ה ה"א) וז"ל: 'יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר והתודו את עונם ואת עון אבותם'.

ואכן כבר אמרו ז"ל (ילקוט שמעוני יונה רמז תקנא) שעיקר התענית תשובה ומעשים טובים, וכאשר ישוב האדם מדרכו הרעה הרי שינחם ה' על

זוה סוד שאמרו רז"ל (סנהדרין ע'). אילן שאכל ממנו אדם הראשון חטה היה שפגם בשם טדה"ד, וזהו השם שולט בין המצרים שהוא כ"א יום, ובאמת נשרף הבית ביד אב הרי כ"ב יום גימטריא טדה"ד, וזה שאמר (איכה א' ג) כל רודפיה השיגוה בין המצרים, שזהו עטיה של נחש בפגימת זה השם השולט בין המצרים, וזה שאמר (ויקרא ט"ז ל') כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' לפני הוי"ה תטהרו, רצה לומר כי יום הכיפורים מכפר על כל עונות, וקשה אם כן למה ימות אדם ביום הכיפורים כיון שאין מיתה בלא חטא ועכשיו אין בידו, וצריך לומר דעל חטא של עטיה של נחש אין יום הכיפורים מכפר צריך מיתה למרק, וזה שאמר לפני הוי"ה שהן האותיות שלפני הוי"ה טדה"ד, והוא חטא שפגם בו אדם הראשון, תטהרו צריכין אתם להיטהר ולהתמרק, ועל זה צריך מיתה למרק'.

ז ועיין מה שכתב בזה בבעל שם טוב עה"ת (פרשת בראשית), וז"ל: 'עיקר התענית הוא התשובה, שישוב מדרכיו הרעים, גם לא יתגאה, שאם מתגאה בתעניתא, לכלבא איתמסר, ואפילו יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם (יומא פ"ו ב), וכיון שכן, ישמח ביסורי התענית שמסר נפשו עליו, שבודאי יפעל דבר גדול, ויישן בתחילה בשלושה ימים הראשונים כדי שיתחזקו המוחין אבל לא הרבה מאוד:

בין אדם למקום, ורק אם ישים האדם אל ליבו ענייני זולתו ויטיב מעשיו או אז יבנה ממנו חורבות עולם.

ויש לנו לקשר הדברים לעניינינו של י"ז בתמוז בו נשברו הלוחות, והוא על דרך אמרם ז"ל (ברכות ח:): בענין שכחת התלמוד, וז"ל: 'והזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו, דאמרינן: לוחות ושברי לוחות מונחות בארון'. דהנה שברי הלוחות פרחו מהם האותיות לגמרי, ולאחר שנטלו חיותם מהם כבדו ידי משה וסייע בשבירתם על ידי שהשליכם ארצה, וגם זקן זה הרי פרוחה ממנו חיותו לגברי ששכח את כל התורה כולה, לכן נמשל הוא לשברי לוחות, וכמו שביאר בזה בארוכה בפענח רזא (פרשת כי תשא)^ח.

והנה שבחו חז"ל (שבת פז.) את מעשיו של משה, ואף אמר לו הקב"ה ישר כוח ששברת, ונתבארו הדברים בדבריהם ז"ל (שמות רבה מו א), שלולא מעשי משה לא היתה להם עמידה לישראל. ט ויש לרמוז שאף אנו

אגדות מוטה' וגו'. ואם כזאת יעשה האדם הרי שמבטיחו הנביא: 'אז יבקע כשחר אורך וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד יי יאספך. אז תקרא ויי יענה תשוע ויאמר הנני אם תסיר מתוכך מוטה שלח אצבע ודבר און'.

והנה בהיותנו עוסקים בדברי נבואתו של ישעיה נשכיל לראות על איזה ענין מיסר הנביא את החוטאים, ועל מה מבטיחו הנביא שאם יטיב דבריו הרי שיבנו ממנו חורבות עולם, והלא זהו עניינינו לבנות חרבות ירושלים, ונטה אזנינו אל דבר ה' בפי עבדו: 'ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע וזרח בחשך אורך ואפלתך כצהרים. ונחך יי תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתך יחליץ והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור ודור תקומם'.

נמצאנו למדים מדברי הנביא כי עיקר תוכחתו הוא על ענייני בין אדם לחברו יותר ממה שהוא על

ח וז"ל: 'דלפי המדרש שפרחו האותיות נפלו הלוחות מרוב כובדן ונשתברו מעצמן, וקשה א"כ מה הי"ל למשה לעשות ומה א"ל הקדוש ברוך הוא אשר שברת, וי"ל שסייע הוא בשבירתן בידים לאחר שנפלו וזהו וישליכם וגו' וישבר אותם, וזהו אשר שברת יישר ששברת, ובוה מתיישב ג"כ מה שאמרו בכרכות הזהרו בזקן ששכח תלמודו כי לוחות ושברי לוחות בארון היו מונחים, דקשה שאני שברי לוחות שעדיין הדברות היו חרותות בהם לאפוקי זה אין בו עוד תורה אלא שגם בלוחות האותיות כבר פרחו מהם'.

ט וז"ל: 'כך עשה משה אמר אם אין אני משבר את הלוחות אין לישראל עמידה שנאמר זוכח לאלהים יחרם, מה עשה שברם אמר לו להקב"ה לא היו יודעין מה היו כתוב בהם, ד"א

לעומת זה, ע"כ לילך בהדרגה בקטנות בימים ההם כדי שיכול לבא לגדלות בימים הנוראים'. ע"כ.

ונראה להעמיס בדבריו שהרי בימים אלו צריכים אנו להרבות בענין אהבת ישראל ובדברים הנוגעים בין אדם לחברו, והלא יתרעם האדם בקרבו לאמור הכזאת וכזאת עשה לי פלוני, וכי כיצד אשכח מעשיו, והלא שויתים לנגדי תמיד. על כן ידע האדם בנפשו כי ימים אלו מסוגלים לשכחה כביכול, וזה לעומת זה עשה אלקים, ועל כן יתאמץ בכל כוחו לשכוח מעשי זולתו שנעשו כנגדו, ויהלך כנגד רוחו של כל אדם ואדם במאור פנים, ויסלח לכל, ובמידה שאדם מודד מודדים לו, וישכחו משמים את כל מה שהכעיס את קונו וירצה לו לקרבן לריח ניחוח אשה לה', ובזה יתקן ענין שנאת חינום שעל ידה ארעו את אבותינו כל אותם הצרות והרעות הרודפים אחרינו עד כה, ונוטלים מאיתנו את משוש ליבנו. ובזה יקרב את הגאולה השלימה והאמיתית במהרה בימינו, אמן.

צריכים לצעוד בעקבות רועה נאמן לישראל האי רעיא מהימנא, ולנקוט בענין שבירת הלוחות – היינו מידת השכחה. ועל פי מה שמתאמר בדרך הלצה גבי ענין שבירת הכוס בחופה על ידי החתן. שהרי ענין החופה הוא ענין מעמד הר סיני שם נלקחה כנסת ישראל לכלה קרואה בנעימה על ידי דודה באהבה. וענין שבירת הכוס הוא זכר לשבירת הלוחות, והרמז לחתן כך הוא, כי אף שדברו חז"ל בגנות השכחה, ואמרו שגגת תלמוד זרון, אך כאן ראוי לדעת כי שכחת מדון, מצוה רבתא היא. שעל ידה ינצל מכל שנאה ריב קנאה ותחרות, ותשרה השלוה האהבה השלום והרעות במעונו.

והיוצא מזה לעניינו הוא על פי מה שכתב בזה הר"פ מקאריץ (אמרי פנחס שנד), וז"ל: 'עכשיו אמר כמו שכאן מתחיל ימי השכחה מי"ז בתמוז שם ההיפוך ר"ה יום הזכרון, כאן ט' ימים אסור לאכל בשר ולשתות יין ושמחה, ושם זמן שמחתנו, וביום הט' כאן אסור בדברי תורה. ושם שמחת התורה, ואמר שיש עוד כמה דברים זה

וצארה והנה חטאתם לה' אלהיכם, ראה שאין לישראל עמידה וחבר נפשו עמהם ושבר את הלוחות ואמר להקב"ה הם חטאו ואני חטאתי ששברתי הלוחות, אם מוחל אתה להם אף לי מחול שנאמר ועתה אם תשא חטאתם כן לחטאתי מחול, ואם אין אתה מוחל להם אל תמחול לי אלא מחני נא מספרך אשר כתבת'.

ג: לא תשנא את אחיך בלבבך

סיבת החורבן שנאת חנם, והתיקון הוא אהבת ישראל

אלא על הדבר המתאחד ומתייחד, ובזה מבאר טעם כל המצוות שבין אדם לחבירו שבאו כדי לייחד שמו יתברך, וז"ל: 'וכשם שעשר ספירותיו מיוחדים כך הכסא שהיא הבריאה ייחוד א', וכן היצירה כמו שאנו אומרים כל יום עליהם כולם אהובים וכו' כולם כאחד וכו' וכן בעשייה צוה לעם אשר בחר 'ואהבת לרעך כמוך', 'לא תקום ולא תטור את בני

הנה גילו לנו חז"ל (יומא ט:) הטעם שנחרב בית ראשון והוא מפני שעברו על ג' עבירות חמורות. והטעם שנחרב הבית השני אמרו שם שהוא בעטיו של שנאת חנם וללמדנו באו הדברים ששקול שנאת חנם נגד ג' עבירות חמורות שבתורה'.

ובביאור הדברים כתב בחרדים (ידיעת הבורא יתברך פרק ז), שאין שמו יתברך יכול לחול על הדבר הנפרד,

י' וז"ל: 'מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שלשה דברים שהיו בו עבורה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים. וכו'. אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבורה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים'. ע"כ. ועוד נפלאות גילו את אזנינו חז"ל (מסכתות קטנות מסכת כלה רבתי פרק ה), באמרם שאף אם היו עובדים ישראל ע"ז אך לא היו נכשלים בשנאת חנם, לא היה מקפיד הקב"ה עד כדי כך, וז"ל: 'ואי משום דקא מקשית בית שני, שאני שנאת חנם דחמיר טפי מעבודה זרה, ומנאלך, דכתיב חבור עצבים אפרים הנח לו, בזמן שהם מתחברין, ואפילו לעצביהם, הנח להם'. ע"כ. ועיין עוד בזה (וזהר חדש ח"א ג) שמבאר שבכל עת שיש עון שנאת חנם בין בני ישראל מתעורר הקטרוג על שנאת השבטים את יוסף הצדיק, ודבר זה גורם לזירוז והתעוררות מידת הדין, וז"ל: 'ואתקיים בית שני ת"כ שנין על חילא דאורייתא דהוה מתעסקין בה באינון פקודין קדישין כדקא חזי. וכד אשתלימו גרם חובה דשנאת חנם ואיתער היא שנאת חנם דקדמיתא הה"ד וישנאו אותו לההוא צדיק וכדין יהב יתהון קב"ה בידא דמאן דסני לון שנאת חנם הה"ד באדום יען היות לך איבת עולם ותגר את בני ישראל ע"י חרב וכדין אתפרע מנייהו ע"י מניינא דאינון שנין דחסרו מרזא דשבע על חטאתיכם'.

והנה אמרו ז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) בענין מי שלא נבנה בית המקדש בימיו, וז"ל: 'האומרים ערו ערו עד היסוד בה אמרו כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו'. ע"כ. וכבר הקשו בספרים מדוע אבותינו חטאו ואינם ואנחנו שלמנו חובם, שהרי לא בעוונותינו חרב המקדש. ועיין בווי העמודים (עמוד השלום פכ"ז) שמבאר שוודאי אילו היינו מתקנים החטא כבר היה נבנה הבית, אך גברא קא חזינא ותיובתא לא חזינא י. אם כן מוטל עלינו עול חובת וזכות בנין בית המקדש על ידי שנתקן את החטא הגרם להחרבתו.

עמך, 'לא תשנא את אחיך, וכו'. המצות שבין אדם לחבירו כיון יתברך לעשותה ייחוד אחד, כדי שיהיו דוגמת של עולמות שעליהם 'אצילות בריאה יצירה' שכלם מיוחדים, ואם חלילה וחס ימצא מחלוקת ופירוד ביניהם, לא ישרה בתוכם כדפירש רשב"י על פסוק והוא באחד ומי ישיבנו, שדקדק שלא אמר הכתוב והוא אחד, אלא והוא באחד, שרוצה לומר שלא ישרה במקום פירוד אלא במקום ייחוד. ופירש מי ישיבנו, על דרך כי הא דאמרו רז"ל כשישראל בשלום זה עם זה אין שטן נוגע בהם' יא.

יא ועיין עוד מה שהמשיך לבאר שם מה שנאמר 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם', וז"ל: 'לכן כל איש ישראל יחדר מלפגום ביחוד העליון על ידי עון שנאת חנם או לשון הרע או מחלוקת חלילה ויתן אל לבו כי כדי לקיים המצוה הראשונה אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי דהיינו אנכי ולא יהיה לך צריך שיהא לו אהבה רבה ושלום ורעות עם כל ישראל גם ישתדל לשים שלום בעולם ותלמידי חכמים לפי שיודעים הסוד הזה נזהרים בו הרבה כדאמרו ז"ל תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם'. ע"כ. ועיין עוד מה שכתב בזה להלן (מצוות התלויות בארץ ישראל פרק ד), על כך ששנאת חנם הוא יתד ופינה לעבור ולעקור את כל התורה כולה, וז"ל: 'וכשם שואהבת לרעך כמוך כולל קיום כל התורה כך השנאה להיפך לעבור על כל התורה'.

יב וז"ל: 'וקשה, למה זה אבותינו חטאו ואינם והם היו גורמים לחורבן הבית, ולמה יחשב לכל דור ודור כאילו הם החריבו. ואגב, באתי לסלק תלונות בני ישראל אשר המה מלינים ומהרהרים על מדותיו יתברך, באמרם: הימים הראשונים היו טובים מאלה, ויהי לימים האלה ימים של צער, אשר אנחנו היום כולנו חיים, ועדיין לא נושענו, ואנחנו עובדים לה' אלהינו, ודבקים בתורתו, ומחזיקים באמונתו, ומקיימין מצותיו, ואם כן על מה עשה אלהים ככה לנו שאנחנו מגורשים מבית ה', ומדוע לא בא בן ישי. הן אמת גברא קחזינא ותיובתא לא קחזינא, הם אמרו מדוע לא בא בן ישי'. ע"כ. ועיין בבני יששכר (מאמרי חודש תמוז אב מאמר ג צום החמישי) שביאר כיצד כל אחד ואחד בונה חלק מקדשו, וז"ל: 'אבל באמת הוא, הצדיקים בכל זמן בונים בימיהם חלק מבית המקדש כל אחד חלקו השייך לנשמתו, וכל מי שאינו נבנה בית המקדש בימיו כאילו וכו', על כן כאשר האדם אינו מבין בדעתו איזה ענין בלימוד תורתו הוא מפני כי חלק בית המקדש שלו עדיין לא נבנה בימיו מגודל חטאו, הנה ישוב אל י"י על עונותיו ויתפלל על הגאולה ותתחזק דעתו ויראה פלאות מה שלא ידע עד עתה'.

שאמרו ז"ל כי על שנאת חנם נחרב בית שני. והוא, כי כל הנפשות ורוחות אשר לכל אישי ישראל הם נמשכות מכל כחות עליונים, זו מבחינת חסד וזו מבחינת גבורה וזו מבחינת רחמים, וההיקש בכל השאר. ועל כן בהתאחד הרוחות למטה יתאחדו ויתחברו שורשן למעלה, והוא תכלית כל האושר והטוב כנודע ליודעי חן'י.

ואם אמור יאמר האדם הרי אני שונא את חברי לא בכדי, שהרי הרבה להזיק ולהרע לי, ובדין אני שונאו. טעות היא בידו שכך גם בעת אשר מזיק איש את רעהו, אסור לו לשנאותו כלל, ואם בדיני ממונות, הרי דין תשלומים עליו, ואם בכל ענין אחר, הרי יכול להיות לו עליו תרעומת בלבד. וכמו שמצאנו שאמרו ז"ל (בבא מציעא פ"ו

והרי החטא שבעטיו נחרב הבית היה שנאת חנם כמו שנתבאר לעיל, אם כן תיקונו הוא על ידי אהבת ישראל'י. וכמו שכתב במאור ושמש (דברים רמזי בין המצרים), וז"ל: 'שצריך בזה לדיבוק חברים היפך שנאת חנם שהיה אז בזמן החורבן שנחרב הבית על ידי שנאת חנם. וצריכים אנחנו לחזק זאת מה שגברו ידי עשו על ידי פירוד ושנאת חנם בחודש הזה, ולהיות אהבה ואחוה ודיבוק חברים'. ע"כ.

ועל ידי אהבת ישראל ואיחוד כל כוחות נפשות ישראל למטה, יתאחדו כל הכוחות למעלה, וכמו שכתב בזה באלשיך (ויקרא יט יח), וז"ל: 'או ירמוז טעם נכון אל גדולת מצוה זו, כי רבה היא לפניו יתברך עד גדר שבהעדרה נחרב בית המקדש, כמו

יג אמנם לא מצאנו כלל שינקטו חכמינו בלשון 'אהבת חנם', ולא בכדי שכן אהבת ישראל איננה בחינם לעולם, שהרי כל אחד מישראל יש בו חלק אלוה ממעל וכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, אם כן רק השנאה יכולה להיות בחנם, אך לאהוב ישראל סיבות רבות יש להם ולעולם איננה בחינם.

יד ועיין בכלי יקר (דברים א א) שביאר שגם בית ראשון נחרב עקב השתלשלות שנאת חנם, וכל עיקרה של שנאת חנם נולדה היא בחטאי העגל והמרגלים שהיו שניהם בשבעה עשר בתמוז, וז"ל: 'כי בשבעה עשר בתמוז שעשו העגל בו ביום נוורו אחר ופנו אל ה' יתברך עורף ולא פנים בחודש שמולו סרטן שדרכו לילך לאחוריו כך נוורו אחר ואז איבדו ההצלה הבאה מפאת ההשגחה, ובתשעה באב היה מעשה המרגלים בו ביום נולדה מדת שנאת חנם בישראל כמו שנאמר ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו וגו' פירש רש"י מה דבלבך על רחמך מה דבלביה עליך כי המה סברו מאחר שכל אחד מהם שונא את חבריו כך מסתמא שונא אותם גם הקדוש ברוך הוא, ועוד מאחר שטעו לומר שהקב"ה שונא אותם בחנם אם כן ודאי טבע הענין מחייב זה שכל אחד ישנא את חבריו, ותהר צרה זו ותלד מדה רעה זו אשר החריבה בית ראשון ושני, כי בבית ראשון היה שנאת חנם בין נשיאי ישראל ובבית שני פשתה הנגע בין כל ישראל כדאיאתא ביומא'.

כיון שאין האדם יודע שרעהו שונא לו ואינו יכול להשמר ממנו.

ואף אם יחטא האדם לחבירו חטאה גדולה, אסור לו לשנאותו כלל, אלא ידבר עמו בפיו ובלשונו ויאמר לו כך וכך עשית הרע עמדי, ואם יבקש הימנו שימחול לו חובה עליו למחול לו, וכמו שפסק ברמב"ם (שם הלכה ו')^{טז}. ואם אינו מוכיחו הרי שנושא הוא עליו את החטא של לא תשנא את אחיך בלבבך, וכמו שאמרו ז"ל (אליהו רבה פרשה יח), וז"ל: 'אמר ר' אלעזר בן מתיא אם יש דבר בינו לביןך אמור לו ולא תהא חוטא בו, לכך נאמר לא תשנא את אחיך בלבבך וגו', ולא תשא עליו חטא'^{יז}.

ואכן בימים אלו מוטל עלינו להתחזק ביותר בענין אהבת ישראל, וכהגדרת ספר החינוך ספר החינוך

מ"א) 'השוכר את האומנין והטעו זה את זה אין להם זה על זה אלא תרעומת', ע"כ. ואף שגם התרעומת עצמה אסורה, וכבר אמרו ז"ל (מסכתות קטנות מסכת דרך ארץ פ"א) 'התרחק מן התרעומת, שמא תתרעם על אחרים ותוסיף לחטוא'. ע"כ. מכל מקום כאשר יש לאדם טענה אמיתית על חבירו הרי שהותר לו להיות לו תרעומת עליו, אך שנאה, מאן דכר שמייה.

ולא נאמרו הדברים רק בשנאה שיוצאת כלפי חבירו בדיבור או במעשה. אלא אף בשנאת הלב הדברים אמורים, שמלבד מה שהוא איסור תורה שנאמר 'לא תשנא את אחיך בלבבך', הרי הוא חמור יותר מאדם המכה את חבירו, וכמו שכתב ברמב"ם (הלכות דעות פ"ו ה"ה)^{טז}. וטעם הדבר נתבאר בחפץ חיים (פתיחה ע' ג')

טו וז"ל: 'כל השונא אחד מישראל בלבו עובר בלא תעשה שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך, ואין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה, ולא הזהירה תורה אלא על שנאה שבלב, אבל ב המכה את חבירו והמחרפו אף על פי שאינו רשאי אינו עובר משום לא תשנא'.

טז וז"ל הרמב"ם: 'כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו וישתוק כמו שנאמר ברשעים ולא דבר אבשלום את אמנון מאומה למרע ועד טוב כי שני אבשלום את אמנון, אלא מצוה עליו להודיעו ולומר לו למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת לי בדבר פלוני, שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך, ואם חזר ובקש ממנו למחול לו צריך למחול, ולא יהא המוחל אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם אל האלהים'. ע"כ. והנה הדברים מתמיהים שהרי במעשה אבשלום הכתוב מדבר שהוא מהחמורות שבחמורות, ואבשלום הרי היה אחיה של אמנון מאם ומאב ודין גואל הדם היה לו, ואף על פי כן תלה הכתוב העון באבשלום ששנא את אמנון ולא דיבר עמו מאומה על כך.

יז וכך גם פירשו הרשב"ם (ויקרא יט יז) 'לא תשנא את אחיך בלבבך אם גמלך רעה לא תתראה לפניו כאוהב בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו, לא טוב הדבר אשר אתה עושה, אל תשנאהו בלבבך אלא הוכיח תוכיחהו על מה שעשה ומתוך כך יהיה שלום. ולא תשא עליו חטא בלבבך'. ע"כ. ועיין ברמב"ן שם שגם ביארו באופן זה, וז"ל: 'ויאמר הכתוב, אל תשנא

ואמרו בספרי, אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה, כלומר שהרבה מצוות שבתורה תלויין בכך. ועל ידי זה נתקן את חטא הפגם של שנאת חנם, ונזכה ליטול חלק בבנין בית המקדש במהרה בימינו אמן.

(מצוה רמג), וז"ל: 'לאהוב כל אחד מישראל אהבת נפש, כלומר שנחמול על ישראל ועל ממונו כמו שאדם חומל על עצמו וממונו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך. ואמרו זכרונם לברכה דעלך סני לחברך לא תעביד.

ד: כל רודפיה השיגוה בין המצרים

ימי בין המצרים קלים יותר להשגת ה' – הנמצא בגלות

ה' באהבה. אלא על כל בר ישראל ובר דעת להבין שאין מידת הדין הנהגה בפני עצמה, אלא סוללת היא דרך לשוב אליו יתברך דרך מסעות מידת הדין, ולטעם זה קורין מ"ב המסעות של פרשת מסעי בימי בין המצרים י"ח.

ימי בין המצרים המה ימי אבלות, על כל אשר הוגה ה' על כל פשעי עמנו. ואכן נוהגים בהם אבלות וזכרון החורבן. אך אל יעלה על לב האדם לומר, שהם ימים של בדיעבד, ואם עוונותינו גרמו לכך, הרי צריכים אנו לשנות כוס התרעלה ולקבל דין

את אחיך בלבבך בעשותו לך שלא כרצונך, אבל תוכיחנו מדוע ככה עשית עמדי, ולא תשא עליו חטא לכסות שנאתו בלבבך ולא תגיד לו, כי בהוכיחך אותו יתנצל לך, או ישוב ויתודה על חטאו ותכפר לו'.

יח ועיין מה שכתב בזה בפנים יפות (במדבר יו), וז"ל: 'והנה הרמב"ן כתב כי התקיעה רמו למדת הרחמים והתרועה רמו למדת הדין ע"ש, ונראה ענינו שידוע בזה הרמב"ם מסעות הם מ"ב עליות שעלו ממעלה למעלה, וכבר כתבנו לעיל הטעם שבעשרים באייר נעלה הענן מעל המשכן שהוא חמשים יום מהקמת המשכן, שהוא דוגמת זמן מיציאת מצרים עד קבלת התורה שהם כנגד חמשים שערי בינה, והמ"ב עליות כנגד מ"ם ימים שהיה משה בהר עם יום קבלת התורה ויום ירידתו, וכבר כתבנו לעיל גבי טהרת הלויים דבכל עליה ממעלה למעלה ימצא בו דין ומשפט כדכתיב וסביבו נשערה מאוד וכתוב ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים וגו', והיינו כשיתעלה מעולם לעולם ימצא בו מדת הדין שהוא אלהים, כמו שהארכנו בזה, כן הכא

וכן הנמשל ודוגמא כביכול אל קדושתו יתברך, שבודאי משרתיו ברקיע מנעימים לו ומקלסים שמו, רק בזמן שבית המקדש חרב יש עצב בבתי בראי, אז צריכים מי אשר ה' בלבו להתחזק ולכנוס אל בתי גוואי ולהפשיט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח כבוד המלך ולומר לפניו אתה מלכנו מעולם וגם עכשיו ותמלוך לעולם ועד והכל כאין נגדך, ועלו מושיעים בהר ציון ויאתיו כל לעבדך ויתנו לך כתר מלוכה' י. ע"כ.

היוצא מדבריו הקדושים שאנו יכולים לראות ימים אלו כזכות גדולה מאוד שנתנה לנו לשמח את המלך כאשר איננו בביתו, ושכינתא בגלותא, ואז כביכול לב המלך עצוב, ואנו יכולים לשמחו בתורה ותפלה ובמעשים טובים, ובוודאי מעשינו בימים אלו אשר האמת תהיה נעדרה ואין איש דורש את ה' ומבקשו, יקרי המציאות ממש. ולב מי לא יצהל וישמח בקרבו אשר עלתה לו הזכות הזו בידיו.

וכמו שכתב בזה בארוכה בעבודת ישראל (פרשת מסעי), וז"ל: 'והנה פרשה הזאת נקראת תמיד בין המצרים שהם נחשבים כ"א יום כמו שפירש רש"י (איכה א, ג), וכ"א יום וכ"א לילות הם מ"ב כנגד מ"ב מסעות שצריך לעבור בין המצרים בכמה מסעות לתקן הכל ולעבוד את ה'. הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה', עם כל זה יש לחזק את עצמו ולטהר לבבו ולעבוד ה' בתורה ותפילה בשמחה, בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות. ולהבין זה על פי משל ומליצה, מדרך מלך בשר ודם שיש לו כל מיני טוב ומיני שמחה וגם מנגנים בתוף ומחול וכנור ועוגב, ובודאי כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה אין מן הצורך לו אל המשוררים והמנעימים בקולי קולות כי בלאו הכי יש לו שמחת לב, אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון ממקרה אשר הקרהו, אז יקראו הפורטים על נבל לשירם ולזמרם לשמח לבבו ולהצהיל פנים.

כנסעו ממעלה למעלה ימצא בהם דין ומשפט על דקדוקי מצות יותר, לכך הוצרכו לתרועה שהיא למיתוק הדין וערבוב השטן כמ"ש חז"ל בר"ה לחסום פי המקטריגים'.

יט ועיין עוד כמה שכתב בזכרון שמואל (פרשת פנחס) בשם הבעל שם טוב על הפסוק כל רודפיה השיגוה בין המצרים, בטעם הדבר שבבין המצרים אפשר להשיג יותר דעה את ה', וז"ל: 'מפני שימים אלו הם ימי השבירה, וסיטרא אחרא רחמנא ליצלן גובר, ומי שמתחזק בה' בימים אלו ומתגבר על היצר הרע, ומפשפש במעשיו, ובפרט בקדושת יסוד הקדוש, משיג השכינה ביותר בימים אלו, וזה ברור למי שמשגיח בזה בימים אלו, וזה גם כן פירוש אם תוציא יקר מזולל וגו'.

הזה כי כצפור נודדת מקנה וגו', לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם והוא עונה אליהם¹.

ואם שאול ישאל האדם מהו דרך העבודה המיוחדת לימים אלו בהם ירצה כל אחד לזכות ולרדוף את ה' ולהשיג הקדושה, ומהו המטבע העובר לסוחר בימים אלו לזכות לכל הטוב הצפון בימים אלו, הרי לנו מענה פה בלשונו של השפת אמת (פרשת מטות), וז"ל: 'וזהו שאמר ככל היוצא מפיו יעשה, וכמו כן בתורה כמו שנאמר זאת התורה לעולה כו', העוסק כאלו הקריב כו'. וזה הקול קול יעקב קול בתורה קול בתפלה. וזה הקול הי' בחינת נחלה בלי מצרים, נחלת יעקב, והוא בחינת חירות. ולכן נקבע פרשה זו בין המצרים שעל ידי בחינת הקול יכולין לצאת מן המיצר, כמו שנאמר מן המיצר קראתי. וזהו שאמר שיהיו נודרין בעת צרה. לכן בין המצרים צריכין להתחזק בתורה ותפלה².

ולא זו בלבד שאשרי האיש המשמח את המלך בימים אלו, אלא זאת עוד עלתה לו שמשיג יותר את הקדושה בימים אלו, אם יהיה רודף את ה', וכמו שכתב בזה בעבודת ישראל (אבות) בשם המגיד, וז"ל: 'פירש מורי הרב מוהד"ב זצ"ל, שמי שרודף אחר הקדושה, משיג אותה בין המצרים יותר ויותר. ע"כ. וכמו שנתבארו יותר הדברים במה שכתב בזה בפרשת מסעי, וז"ל: 'וכבר הקדים לנו אדומו"ר ז"ל הנ"ל רמז בפסוק כל רודפיה השיגוה בין המצרים, דהיינו כל מי שרודף להמליך את הבורא יוכל להשיג יותר דוקא בימים אלו בין המצרים. למשל כי כשהשר יושב בביתו אז אימתו מוטלת אשר לא כל איש ואיש יכול לבוא פנימה, מה שאין כן אם השר עובר בשוקים וברחובות חוץ לפלטרין שלו אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאזין שועת כל הקוראים בשמו. וכן הנמשל לדעת כי בזמן

כ ועיין עוד בדבריו בעבודת ישראל (ליקוטים לאבות פרק א), וז"ל: 'כמשל לאחד שפיזר אבנים טובות אל האשפה וטנופת וצוה לבנו ללקט אותם ולנקותם מן הטנופת, בודאי יותר שבנו לוקט ומנקה אותם בודאי יותר מקבל שכר מהם. ויוכל אדם להבין שבעולם הזה מחמת שפלותו, יוכל אדם להשיג מעלות גדולות. ובודאי כך יש ימים בשנה שהם שפלים, דהיינו בין המצרים, יוכל אדם יותר להעלות יותר ניצוצות ויותר אבנים טובות ומרגליות יוכל ללקט בהם ולהעלותם, ומה שיוכל אדם לתקן בט' באב שהוא בשפלות, אינו יכול לתקן בשמחת תורה'.

כא ועיין עוד מה שכתב בזה בענין עבודת ימים אלו להפוך אותם לימי עונג וגם שמחה, באמרי נועם (שבת חזון), וז"ל: 'איכה אשא לבדי וגו'. הנה אמרו חז"ל כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים, היינו, על ידי עונג ושמחת שבת נמתקין ימים של בין המצרים, ונמתקו הדינים. וזהו זכרה ירושלים ימי עניה ומרודיה כל מחמדיה אשר היו מימי קדם, היינו, כי שבת

ה: תמוז - זמני תשובה ממשמשיין ובאין

מי"ז בתמוז ועד ר"ח אלול המה ימי רחמים עוד מימות משה רבינו ע"ה

משה לפני ה' עד שנרצה לו לכפר על חטא העגל, היו מי"ח בתמוז עד כ"ט באב, וז"ל: 'וכך הוא בסדר עולם, עלה בד' בסיוון, וירד י"ז בתמוז, ושבר הלוחות. ובי"ח עלה, ובקש רחמים, שנאמר ואתנפל לפני ה' מ' יום וגו'. ובכ"ט נתרצה המקום, ואמר לפסול לוחות, ועלה ביום ל'. ע"ככב.

ועיין במה שהרחיב בבן איש חי (שנה ראשונה דברים), לבאר בענין חודשי תמוז ואב, ושייכותם לתשובה

והנה בקעה מצאנו להתגדר בה דווקא בימים אלו שמחד גיסא המה ימי דין שקטב מרירי שולט בהם, והסכנה מצויה. ומאידך המה יומי דפגרא אשר אמרו העם נלך ונסע, ואף רוב היכלי השיבות עומדים ומתחסרים והעם שבת וינפש. להעיר ולעורר לב העם הזה על יקרת ימים אלו, אשר המה ימי רחמים ותפלה מיסודו של משה רבינו ע"ה, וכמו שכתב בזה בים של שלמה (בבא קמא פ"ז), שהביא בשמו של הסדר עולם, שמ' הימים בהם התנפל

נקרא 'חמדת הימים אותו קראת', וקודם בריאת העולם שהיתה ביום הראשון היה מקורם לזה בחינת שבת, כידוע מספרים. על כן נקראת מחמדיה אשר היו מימי קד"ם דייקא, קדם דברא עלמא. וזהו בנפול עמה ביד צר ואין עוזר לה, היינו, כשבאים בין המצרים, אז ראוה צרים שחקו על משבתה, היינו, שהצרים ואויבים רואים מה ששוחקין ושמחים בשבת, אז נסתמו פי המקטריגים ונתבטלו כל שליטת הדינים ונותנים נחלה בלי מצרים. והנה אמרו חז"ל אשר שבת אמרה לכולם נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג, על כן שבת נקרא בשם 'לברי'. וזהו איכה אשא לברי, היינו, אשר על ידי שבת מנשאים הימים הנמוכים שהיו "איכה ישבה בדד", נתעלו ונתרוממו על ידי קדושת שבת קודש לבטל כל הדינים, אמן'.

כב ועיין מה שכתב במלמד התלמידים (שבת שובה) על החסד שעשה ה' שנתן לנו את ימי האלול לתשובה והוא הזמן בו יוצאים העם אל השדות ורואים בכל הטוב אשר נתן להם ה', ואז הוא הזמן להתעורר בתשובה, וז"ל: 'וברוך השם אשר לו נתכנו עלילות אשר סבב להיות הימים האלה מיוחדים לימי תשובה והקדים לנו דברים עד שהתישב בלב העם שהוא זמן תשובה וזה אחד מחסדיו הגדולים עלינו לפי שהוא זמן בעיטה וסוררות בעבור ימי הקיץ על האדם שהם

האלה. י"א את רומז לגדולה וגבורה תוספתא בראשית ט"ו ע"ב. והוא גם מה שנאמר עיני עיני יורדה מים כמו"ש מחברת הקודש שער ר"ה - תמוז אב ב' עיינין לכן נחרב בהמ"ק בתמוז ואב ואז עיני עיני ירדה מים שהם ב' עיינין הנזכר והוא כי נודע מהו' עיינין שהם ג"ה לכן עיקר החורבן בעין שמאל חודש אב שהוא הוד בסוד כל היום דוה אותיות הוד'.

ואכן דווקא בימים אלו עיקר העבודה הוא על ענין העיניים והראיה שהוא שורש ראש וראשון לכל חטא, וכמו שאמרו ז"ל (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה) שעניא וליבא תרי סרסורי דעבירה כ"י. וימים אלו המה מיועדים דווקא עבור האנשים אשר קשתה עליהם יותר עבודת הקודש הזו, וכמו שכתב בעבוד'י (אבות פ"ה מ"ה), וז"ל: 'ולא הסריח בשר הקודש. קאי על האנשים כנ"ל, וביותר צריך לזהור מזה בימים האלו הם ימי תמוז וחצי אב טבת וחצי שבט דעלייהו כתיב ויהי כמשלש חדשים ויוגד ליהודה, הוא העובד את ה', לאמר זנתה תמר

ולתיקון החטא, וז"ל: 'והנה תמוז אב מספרם תאנה, ובזה יובן בסייעתא דשמיא, נוצר תאנה לעת עתה, יאכל פריה לעתיד לבוא, שיתהפכו לימים של טובה, ונודע כי החורבן וכל הרעות שהיה לישראל, היו מסיבת עון עץ הדעת, שהיה תאנה כמו שאמרו חז"ל, ועוד איכא דסבירא ליה דגפן היה, ואלו ואלו דברי אלהים חיים, דהוה הכי והוה הכי, ובזה יובן כי עץ השדה נתן פריו, תאנה וגפן נתנו חילם, רצונו לומר עץ השדה הם אילני סרק, שעתידין להוציא פרי, יען כי תאנה וגפן, שחטא בהם אדם הראשון, נתנו חילם שנתקנו'.

ונרדה נא לבארה את שורש ענין חדשים אלו, והוא על פי מה שנתבאר בקהלת יעקב (ערך את - י), שחדשים תמוז ואב מכוונים המה נגד בחינת העיניים, וז"ל: 'את ראשי תיבות אב תמוז שהן בחינת עיינין דרחל ומתלהטין בדינא והם מבערין הרשעים, וזה שאמר את מחתות החטאים האלה, רצה לומר תמוז אב הן חותים ומבערים הרשעים וחטאים

ימי שלוח בני אדם בשדות וכרמים וגנות והוא זמן שהאוצרות מלאים דגן ותירוש וכל טוב ולכן צריך האדם להתעורר מסוררותו ומבעיטתו עד שיעזוב דרכו שהוא רדיפת התאות והוא הזנות וכן יניח כל מחשבותיו בכל אמונה כוזבת והיא המינות ולא יצייר בלבו רק הראוי בלבד להאמין ולא ימלא מאוייו רק לקיים הגוף או להעמיד המין'.

כג וראה מה שכתב ברש"י (במדבר טו לט), וז"ל: 'ולא תתורו אחרי לבבכם - כמו מתור הארץ. הלב והעיניים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות:

הדין, וכמו שכתב בזה בארוכה בערכי נחל לר"הי. ועיין מה שכתב בזה בעטרת ישועה (פרשת מטות), וז"ל: 'ומקנה רב הי' לבני ראובן ולבני גד. הנה לפי דברינו הנ"ל שצריך לקשר חדשי תמוז אב לחדשי אלול תשרי, וידוע שעל פי סדר הדגלים מגיע חדש תמוז נגד ראובן וחדש אלול נגד שבט גד, וצריכין לקשר שניהם יחד. וזהו ומקנה ר"ב, היינו, כאשר תרצה לקנות ולהשפיע ממדת ור"ב חס"ד הוא חדש אלול, תראה תיכף להמשיך בחדש תמוז שהוא נגד ראובן ולחבר יחד לשבט גד שהוא נגד חדש אלול. ובתיבות אלו ראוב"ן ג"ד נרמז כל ענין השופר, כי ג"ד עולה ז' והוא בחינת ז' הבלים היוצאים מן השופר, ותיבת ראוב"ן עולה ז' פעמים הבל, הכל לרמז אשר ממשיכין ממדת ורב חסד לקשרו לחדש תמוז להמשיך מרצון העליון אמנ'יה.

כלתך, ת"מר הוא לשון תמורה. כלתך, היא לשון תאוה, כמו כלתה נפשי לתאוה. ורצ"ל שבאלו השלשה חדשים מתגברים כחות הטומאה והקליפות בעולם ומתגברים החמדות ותאות זרות בעולם. וזה זנתה תמר כלתך, רצ"ל התאות והחמדות הקדושות נתחלפו בתאות נכריות, ויאמר הוציאה ותשרף, רצ"ל שאלו התאות זרות צריך לשרוף אותן בכח הקדושה ולהכות אש שלהבת י"ה, וגם באלו החדשים צריך לזוהר, כי ניסן הוא הראש ואייר וסיון הם האונים, ותמוז ואב הם העיניין, ואלול הוא החוטם, ועליו כתיב ותהלתי אחטם לך'. וקשורים ג' החדשים 'תמוז אב אלול' הני בהדי אהרדי, והמה ג' החדשים המקדימים ליום הדין, עליהם נאמר 'ותצפנהו ג' ירחים' – אלו חדשי תמוז אב אלול – ולא יכלה עוד הצפינו' – זהו יום

כד וז"ל: 'ואלמלא השכינה החופפת עלינו ומצלת אותנו תמיד מידם, כי הקב"ה נקרא אלהי המשפט אשר לא ישא פנים רק השכינה תמיד אצלנו וכמ"ש בתקונים ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם ר"ל שהשכינה בגלות עמנו להצילנו מיד העכו"ם והמקטריגים, וכמ"ש ספרי מוסר ותצפנהו שלשה ירחים כי השכינה מסתרת אותנו בסתר כנפיה הג' חדשים תמוז אב אלול שהם ימי דין והיא חופפת עלינו, ולא יכלה עוד הצפינו, כי בראש השנה ההכרח להיות כל באי עולם עובדים לפניו כבני מרון, ומרמז פסוק הנאמר במשה רבינו ע"ה של כלל ישראל כי נודע שמשא רבינו ע"ה הוא כללות כל ישראל'.

כה ועיין עוד מה שכתב בזה באגרא דכלה (פרשת מטות), וז"ל: 'ארומך י"י כי דליתני ולא כו'. יש לפרש על ימי המצרים ואלול אחריהן, דהנה כבר כתבנו בשם המגלה עמוקות אשר הג' חדשים תמוז אב אלול נפלו לחלק עשו ולקח יעקב ממנו בחזקה חודש אלול להרמת קרן ישראל על ידי התעוררות הרצון לתשובה שלימה, והנה יש במילוי שם אדני"י י"ב אותיות ונחלקים ל"ב

והנה עיקר הפגם נולד עת חטאו ישראל בארץ ציה ועיף בלי מים, בחטא המרגלים. הוא הוא החטא והסיבה הראשונה לחורבן ב' בתי המקדשות, וכמו שאמרו ז"ל (תענית כט. ב), ואותו החטא נולד גם הוא בסיבת העיניים ובחטא הראיה, וכמו שביאר בזה בעטרת ישועה (פרשת שלח), וז"ל: 'ויקרא משה להושע בן נון יהושע. ודרשו ז"ל י-ה יושיעך מעצת מרגלים. ולהבין כל זאת, גם דברי תרגום יהונתן כד חמא משה ענותנותי' קרא משה להושע בר נון יהושע. ביאור הדברים, כי נודע מספה"ק שהמרגלים פגמו בעינים כי דברו סרה על א"י הנאמר עלי' עיני ד' אלקיך בה כו'. גם הליכתם היתה בחדשי תמוז אב הרמוזים על עינים, עיין בשער הכוונות דרוש א לר"ה דף צ טור ד, וכמו שדרשו ז"ל במדרש על המרגלים כעשן לעינים כו' כן העצל לשולחיו, אולם יהושע בן נון מזרעא דיוסף הנאמר בו בן פורת עלי

ואם יחלש לב העם בימים אלו לאמור כי הנה קשה עליהם עד מאוד ביומי דחשוכא לפתוח פיהם בתפלה ובתחנונים כראוי וכנכון, דע כי לא מחכמת ליבם אמרו זאת, וכמו שביאר בעבודת ישראל (לקויטם לאבות פרק ג), וז"ל: 'וכל זה צריך לתקן בתורה ובתפילה ובתשובה, לא כקצת המוני עם שאומרים שלא יוכלו להתפלל בין המצרים, ובודאי המה כסילים ולבם בל עמם, רק צריך להתחזק עצמו בתורה בתפילה ובתשובה בימים שבין המצרים שהם ימי תשובה, שמ"ז בתמוז התחילו ארבעים יום אמצעים שביקש משה רבינו ע"ה רחמים על ישראל, כמו דאיתא במדרש שבארבעים האמצעים לא הניח מקום אחד במרום שלא התגולל בו לבקש עליהם רחמים, עד שנאמר לו בראש חודש אלול פסל לך. ובפרקי דרבי אליעזר כתיב שבאותן ארבעים יום חזר עליהן להחזירם בתשובה'.

חדשי השנה ניסן א', אייר ל', סיון ה', תמוז ד', אב ל', אלול ת', והנה ב' חדשים תמוז אב הם בבחינת ד"ל, וכאשר יצורף אח"כ אליהן החדש אלול אשר ניטל מהאויב, אזי יצורף דל"ת פתוחה לשבים ונשבר תגבורת האויב (ונראה דהוא סוד והתוית ת"ו כו', אשר גבר בעוה"ר על עם דל, ובוה תבין ארוממך י"י כי דליתנ"י ולא שמחת אויבי לי, הבן הדברים).

כו וז"ל: 'ותניא בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים, וכתיב וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. הני ארבעים יום נכי חד הוו, אמר אביי תמוז דההיא שתא מלויי מליוה, דכתיב קרא עלי מועד לשבר בחורי. וכתיב ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא. אמר רבה אמר רבי יוחנן אותה לילה ליל תשעה באב היה. אמר להם הקדוש ברוך הוא אתם בכיתם בכיה של חנם, ואני קובע לכם בכיה לדורות'.

מאישון עין ששם הוספות אתון להקטין הענין מבחינת אישו"ן עי"ן, ע"כ קרא לו יהוש"ע, ועם שם אביו נו"ן יהי' עולה אישו"ן עי"ן. וגם שמו לבד יהוש"ע יעלה למספר טו"ב עי"ן הו"א יבר"ך, ועי"ז ינצל מחטא מרגלים שפגמו בהעינים'. ע"כ.

נמצאנו למדים מכל האמור, שחדשים אל מכוונים המה נגד העיניים וענינם שמירת כוח הראיה, עוד יצאנו מושכלים כי חורבנות בתי המקדש, בחטא המרגלים יסודם, וחטא המרגלים הוא שפגמו בכוח הראיה, ובוזה ביאר באמרי נעם (לחודש אלול) בדרך רמז, מה שנאמר (בראשית לח כא) 'איה הקדשה היא בעינים', וז"ל: 'יש לרמז, בפסוק איה הקדשה היא בעינים על הדרך. ע"ד שאיתא בספרים ברית כרתי לעיני, שהוא תמוז אב, שהם נגד עינים. מה אתבונן על בתולה, שהוא אלול מזל בתולה, שעל ידי חודש אלול ניתקנו שני החדשים תמוז אב שהם העינים. וזהו איה הקדשה היא בעינים, היינו, לקדש את העינים ולתקן אלו החדשים, הוא 'על הדרך' על ידי חודש אלול הידוע מכוונת הנותן בים דר"ך'ני.

עין, וכמו שאמרו ז"ל מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ב"י עינא בישא.

ע"כ הי' ליהושע הכח בעינים שכן יהוש"ע עם שם אביו נו"ן, כמו שהי' נקרא יהוש"ע בן נו"ן עולה למספר אישו"ן עי"ן, שכחו הי' מאישון עי"ן. גם טו"ב עי"ן הו"א יבר"ך עולה יהוש"ע. והנה כ"ז הי' בתוספת אות יו"ד כי נודע מדברי הזוהר חדש שאות יו"ד שבשם הו"י"ה היא נגד חוש הראות שבעין, ע"כ ניתוסף לו אות יו"ד הרומז נגד חוש הראות, ועי"ז יהי' שמו יהוש"ע ויהי' נשלם טו"ב עי"ן הו"א יבר"ך, ועם שם אביו נו"ן יהי' נשלם מספר אישו"ן עי"ן כנ"ל ועי"ז ינצל מחטא המרגלים שפגמו בעינים, אבל בלתי אות יו"ד לא יהיו נשלמים המספרים הנ"ל.

וזה כד חמא משה ענותותי, היינו, כי ענוה הוא שהאדם הוא קטן בעיניו, רומז על אישו"ן עי"ן שכן העין נקרא אישו"ן עי"ן לאשר נראה שם איש קטן, והוספת אתון להקטין הענין כנודע מספרים. וזה כד חמא משה ענותותי כו', היינו, שכחו

כז ועיין בבני יששכר (מאמרי תמוז אב מאמר ד), שמבאר עפ"ז את הכתובים 'מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו', וכן מה שנאמר 'עיני עיני יורדה מים', וכן מה שנאמר בנחמה 'שאי סביב עיניך וראי', דכל אלו הכתובים קאי על חב' חדשים אלו, וז"ל: 'ושם דברנו רמז הפסוק מאת י"י היתה זאת היא נפלאות בעינינו', רצ"ל המה מכוסים ומופלאים באלו הב' חדשים

אריה יעשה תשובה, ולא באחור של אלול שהוא מזל בתולה כנזכר לעיל. ויתלבש בלבוש היראה מפניו יתברך, ואחר כך יבער ממנו כל המדות רעות שהורגל בהם'.

נתבאר לנו מכל הנ"ל שדווקא בימים אלו אשר לעיני בשר נראה שהנה החושך יכסה ארץ, דווקא המה הימים בהם מוצפנים אנו תחת כנפי השכינה, ושורשם של ימים אלו המה ימי רחמים, ותיקון המסעות. ויקרי המציאות הם ימים אלו הן לתשובה ולמעשים טובים, והן להעלאת השכינה ממקור גלותה ולזכות לקדושה במידה גדושה.

ואכן ישכיל המשכיל ויתחיל בענייני התשובה בב' חדשים אלו, קודם שיבוא ויתקרב חודש אלול, שבו ניתן בים דרך ובמים עזים נתיבה, וכמו שכבר כתב בזה בתולדות אהרן (לקיטים חדשים), 'וז"ל: 'וזהו ביאור מאמר חז"ל אחורי ארי ולא אחורי אשה. כי חצי חודש הראשון מכל חודש נקרא פנים, וחצי חודש האחרון נקרא אחור, ואם האדם ממתין בתשובתו עד ימי הסליחות שזהו אחור של אלול, זה לא טוב לו, והנכון הראוי לו שיתחיל בזמן הקבוע להתחלת עשיית התשובה, והוא ט"ו באב שזהו אחור של חודש אב, וזהו אחורי ארי ולא אחורי אשה היינו באחור של אב שהוא מזל

תמוז אב הנקראים עינים, תמוז עין ימין אב עין שמאל, וכעת בעוה"ר נאמר על אלו הב' חדשים עיני עיני יורדה מים, ולעתיד נאמר בהפטרות הנחמה בפרשת תבוא שאי סביב עיניך וכו', אשר הש"י יצו חסדו לכנסת ישראל שתשא את העינים סביב, כי כל זמן שהדמעות בעינים הנה מרוב הדמעות בעינים אי אפשר לראות סביב רק בדוחק במקום המעמד, מה שאין כן כשהעינים יפים ומאירים הנה רואים סביב סביב, וזהו שאמר הנביא בשם הש"י שאי סביב עיניך, היינו הב' חדשים תמוז אב שהם עינים, וכבר ידעת שהי"ג תיקוני דיקנא דאריך הם בחינת זקן והט' תיקונים דזעיר הם בחינת בחור, והנה בבחינת התיקון יתעלה בחינת זעיר להיות י"ג תיקונים כתיקוני אריך, וזהו שאומרות הבתולות היוצאות למחול בט"ו באב, בחור דייקא שא נא עיניך וכו', וקצרת כי יראתי לדבר ורמזתי למשכילים, והשם הטוב יכפר בעדינו, ויהי רצון שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו'.

ו: ראה ה' והביטה למי עוללת כה

בכל זמנא דישראל אינון בגלותא שכינתא עמהון בגלותא
(זוהר ח"א קב:)

עצמם והן על כך שהשכינה הגלתה
אותם ל.

הרי לנו שמלבד שישראל עצמם
מצטערים בגלות, השכינה שגלתה
עמהם גם מצטערת ומתפלשת בעפר,
וכבר האריך בבינה לעיתים (דרוש נג),
לבאר שכל בעל נפש ודעת צריך לעורר
התפעלותו על מה שאיבדנו ברוחניות
נשמתינו ובמושכל שכלינו יותר ממה
שאיבדנו בגופנו, וז"ל: 'מכל האמור

והנה זאת כבר ידענו למודעי כי
בכל מקום שגלו ישראל גלתה
שכינה עמהם, וכמו שאמרו ז"ל
(מכילתא מסכתא דפסחא פרשה יד) כ"י, ולא זו
בלבד שגלתה, אלא אף מצטערת היא
השכינה בגלותה וכמו"ש במהרש"א
(חידושי אגדות מגילה כט.) כ"ט, וכבר אמרו
ז"ל (ברכות ג.) שכל עת שנכנסין ישראל
לבתי כנסיות ובתי מדרשות ועונים
יהא שמיה הגדול מבורך, השכינה
מנהמת כיונה הן על גלות ישראל

כח וז"ל: 'ר' עקיבא אומר אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו כביכול אמרו ישראל לפני
הקדוש ברוך הוא עצמך פדית. וכן את מוצא בכל מקום שגלו ישראל כביכול גלתה שכינה
עמהם, גלו למצרים שכינה עמהם שני' הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים, גלו לבבל
שכינה עמהם שני' למענכם שולחתי בבלה, גלו לעילם שכינה עמהם שני' ושמתי כסאי בעילם,
גלו לאדום שכינה עמהם שני' מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה. וכשעתידין לחזור כביכול
שכינה חוזרת עמהם שני' ושבי י"י אלהיך את שבותך אינו אומר והשיב אלא ושבי'.
כט וז"ל: 'ועי"ל הנגלה נגליתי הכפול מלשון גלות כביכול שהשכינה מצטערת ג"כ בגלות וכן
למענכם שולחתי בבלה היינו גילוי השכינה'.

ל וז"ל: 'שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת: אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי
ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות. ואמר לי: חייך וחיי ראשך, לא שעה זו בלבד
אומרת כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך; ולא זו בלבד, אלא בשעה שישראל
נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונים יהא שמיה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע
ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם
לבנים שגלו מעל שולחן אביהם'.

אתם פועל זה, אלא השתדלו שהנשים החלושות והרכות תעשינה אותו, ושלחו בעד המקוננות ואף לחכמות שבהן, שתבואנה הן לישא קינה ונהי עלינו, ומקול דבריהן נתעורר אנחנו לבכות, אבל לא שאנחנו נעשה הנהי והקינה. ע"כ.

והנה אמרו ז"ל (ברכות ד.) שכל האומר תהלה לדוד ג"פ מובטח לו שהוא בן העוה"ב, ועוד דרשו שם לומר שלא כתיב ביה האות נ' שהוא רמז לחורבן כמו"ש נפלה לא תוסיף עוד קום בתולת ישראל. וכתיב ביה 'סומך ה' לכל הנופלים'. הרי שמזמור זה ואמירתו הוא כנגד חורבן בית אלהינו ונפילת ישראל, ואמירתו הוא בבחינת שבה שכנגד. ויש לבאר הענין בדרך רמז, שהרי תחילת המזמור הוא 'אשרי יושבי ביתך', והנה ביתו של הקב"ה הוא בית המקדש, וכאשר אנו מבקשים בכל יום ג"פ שנהיה בבחינת 'יושבי ביתך' שנזכה לשוב לבנין בית המקדש הג', יהיה זה בבחינת עוד יהללוך סלה, שהרי בית המקדש הג' לא יחרבלא, כיון שהוא כנגד יעקב שקראו בית, והצטער מאוד על כך, וכמו שמבואר בארוכה בעבודת

מודעה רבה לנו, אנחנו סובלי הגלות הנמרה הזה, המורגש מהתחלת זמן בין המצרים עד היום הזה. כי לא יאות יהיה התפעלותנו על חסרון ההצלחות ותוקף הצרות אשר סבבנו, רק על אבדת הדברים השכליים והמדעיים, המביאים אותנו אל השגת ההצלחה הנפשיית, כי ההרגש מהדברים הגשמיים, אינו אלא מחלושי השכל, ולא ייכנס אלא בלב הנשים, למיעוט השכלתן. ואולי על זה אמר הנביא ירמיהו, ע"ה כה אמר ה' התבוננו וקראו למקוננות ותבואינה, ואל החכמות שלחו ותבואנה ותמהרנה, ותשאנה עלינו נהי, ותרדנה עינינו דמעה ועפעפינו יזלו מים. כי קול נהי נשמע מציון איך שודדנו בושנו מאוד כי עזבנו ארץ, כי השליכו משכנותינו.

לפי שהיו אנשי אותו הדור מתפעלים מאוד, ומרבים הצעקה על הצרות הבאות עליהם, ולא עשו שום רושם מהעיקר, שהוא אבדת הדברים המשלימים נפשותם. על כן, כאילו יתעורר מצד הבזיון והחרפה מפחיתות זה, אמר הנביא, עליו השלום, בשם ה' מה לכם האנשים הזכרים להשמיע במרום קולכם בנהי ובכיה לא תעשו

לא ועיין במראה יחזקאל (מועדים שבת שובה), שביאר שישובי ביתך היינו בתי מדרשות, שהמה בתי מקדש מעט, וז"ל: 'והנה כבר ביארתי ע"פ הללו עבדי ה' כו' שעומדים בבית ה' בחצרות בית אלקינו, וע"פ אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך כו', דהצדיק דומה לפרוודור כי הנשמות חצובין מתחת כסא הכבוד כי שם ביתו אבל בעה"ז הוא החצר, וזה"ש שתולים בבית ה' כו' דהיינו הנשמות של הצדיקים, ובחצרות בית ה' כו' יפריחו, שרוצין לקשט ג"כ אחרים,

כי על עמך ברכתך סלה, מספר סלה הוא צ"ה, רמז לצ"ה ברכות של שלש תפילות עם החזרה של שליח ציבור, ואמר על עמך, כי יהיו עטרות בראש ישראל, גם עוד חוט חסד עולה צ"ה כמנין צ"ה הנזכר, שימשך עליהם חוט חסד, ובזה יובן עברו את ה' בשמחה, אותיות בשמחה הם חמשה תפילות הנזכרים, דאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אין עבודה אלא תפילה, ובזה יובן בסייעתא דשמיא, אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה'.

ואז יעלה הזיווג יפ"ה, היינו זיווג התחתון כענין זיווג העליון שהוא יחוד שם ה', וכמו שנתבאר הדבר בישמח ישראל (פרשת שמני), וז"ל: 'מזגו לו כוס שני הנה אחז"ל

ישראל (פרשת ויצא) לב. ולזה אנו מכוונים בתפילתנו בשביל שיהיה עוד יהלוך סלה – היינו שלא יחרב, הרי אנו מבקשים שיהיה ביתך, היינו שבית המקדש השלישי יבנה במהרה בימינו, והוא הנקרא בית כנגד יעקב אבינו ע"ה.

ואז נזכה שיראה כבוד ה' על כל הארץ, ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו, ויהיה אז היחוד השלם ה' אחד ושמו אחד, והנה ידוע כי עיקרה של הגאולה תהיה בזכות תפילותינו וכמו שכתוב בכן איש חי (שנה ראשונה פרשת תרומה), וז"ל: 'ובזה יובן בסייעתא דשמיא, לה' הישועה על עמך ברכתך סלה, דיודע הגאולה תהיה בזכות התפילות, וזהו שנאמר לה' הישועה בגאולה העתידה, יען

עוד ינובון בשיבה, ע"ד שכתוב אשרי יושבי ביתך עוד יהלוך כו' דאמרו חז"ל ד' מדות בהולכי בהמ"ד הולך ועושה כו'. ע"כ. אמנם כל זה הוא רק אחר חורבן בית המקדש, אך מלכתחילה רצה דוד המלך ע"ה לעשות מקום לה' שלא יחרב עולמית, וכבר אמר עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב וראה מ"ש בזה בשפת אמת (פרשת וישלח), וז"ל: 'ולכן כתיב לא יטוש את עמו ולא יעזוב את נחלתו כי זה בזה תלוי. ובכח האבות נעשה ארץ הקדושה מקום קדוש להיות בו משכן כבודו ית"ש. וז"ש אשרי יושבי ביתך. כמו שדרשו חז"ל בשעיר החורי יושבי הארץ שטעמו כו' שהם היו מבינים בגשמיות הארץ לעשותו ישוב. ובני ישראל עושין ישוב הפנימי ולכן נקראין יושבי ביתך שיודעין ומבינים המקום המוכן לקדושה וכ' אוה למושב לו וזה נגמר ע"י האבות ודוד המע"ה כמ"ש עד אמצא מקום לה'.

לב וז"ל: 'ויצא יעקב מבאר שבע. נראה לבאר בדרך רמז, כי מדרך הצדיק בזמן שרואה את עצמו בצרה או בגלות אינו מצטער על עינוי נפשו כי אם מחמת שנשמתין דישראל הן הן איברין דשכינתא ומסתמא כמו כן הפגם בשכינת עוזה לכן צריך להתמרמר עליה, וכן יעקב כשהוצרך לברוח מפני עשו אחיו מבאר שבע וילך חרנה, פירוש שהרגיש הילוך חרן שהוא מדת הדין חלילה, וכבר רמזו חז"ל כי בחלום הזה נרמז לו כל ארבע גלויות והחמור שבהם הוא החורבן הזה האחרון אשר אין לנו גילוי קץ ידוע. והנה ידוע כי בית המקדש הראשון כנגד אברהם ובית שני כנגד יצחק והבית שיבנה במהרה בימינו נגד יעקב שלימו דאבהן ומטתו שלימה ולא יהיה לו הריסה. ואיתא לא כאברהם שקראו הר ויצחק שקרא שדה אלא כיעקב שקראו בית'.

ה' בעת ההוא לאמר. אדני אלהים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך. אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ההר הטוב הזה והלבנון. ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה'. ואמרו ז"ל (ילקוט שמעוני וילך רמז תתקמ), שהתפלל משה רבינו ע"ה תקט"ו תפילות, ולא נענה.

וז"ל: ואין גדול אלא משה שנאמר גם האיש משה גדול מאד, מהו אומר ברוך כבוד ה' ממקומו בשעה שראו גלגלי מרכבה ושרפי להבה שאמר הקדוש ברוך הוא לא תקבלו תפלתו של משה ולא נשא פנים ולא נתן לו חיים ולא הכניסו לארץ אמרו ברוך כבוד ה' ממקומו שאין לפניו משוא פנים לא לקטן ולא לגדול, ומנין שהתפלל משה תקט"ו פעמים שנאמר ואתחנן אל ה' מנין ואתחנן הכי הווי' לג'. ואיתא בפני יהושע (ברכות לב.), שאילו היה מרע"ה מוסיף עוד תפלה אחת היה מיד נענה, וז"ל: 'ובדרוש העליתי עוד שזה פירוש הפסוק רב

אר"י אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהי' בהן כדי מזיגת כוס יפה, הנה נודע "כוס גימטריא פ"ו כמספר שם "אלקים, וכוס במילוי גימ' רל"ב, והנה המילוי של ד' שמות הוי', ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, עולה ג"כ רל"ב, ונוטריקון "רחמנא "ליבא "בעי, כי העיקר לכוון לשם השם, ורל"ב גימטריא "הברכה, וז"ש חז"ל ומאי כוס יפה כוס של ברכה, כי כוס במילוי גימטריא הברכה כנ"ל, ואיתא דגאולה העתידה בבי"א יהי' בלילה זה שהיא ספירת חסד שבחסד, ולאחר חצות שהוא עת רצון, ובכתבי האר"י ז"ל איתא שלעתיד יהי' השם יו"ד ה"א יו"ד ה"א, וכנאמר ביום ההוא יהי' ה', שזיווג התחתון יהי' ג"כ בחי' או"א, ומספר ב' שמות אלו, יהי' אד', עולה צ"ה, כמספר "יפה, וזה הרמז שיהי' בהם כדי מזיגת כו"ס יפ"ה, להמזיג הדינים, ונזכה לגאולה העתידה שהשם בן ד' יהי' גימט' "יפה'.

והנה בשבועות אלו קוראים את דברי משה רבינו ע"ה שאמר לבני ישראל בענין אי כניסתו לארץ ישראל, ותפלותיו על ענין זה, וכמו שנאמר (דברים ג כג-כו) 'ואתחנן אל

לג ז"ל: 'ואין גדול אלא משה שנאמר גם האיש משה גדול מאד, מהו אומר ברוך כבוד ה' ממקומו בשעה שראו גלגלי מרכבה ושרפי להבה שאמר הקדוש ברוך הוא לא תקבלו תפלתו של משה ולא נשא פנים ולא נתן לו חיים ולא הכניסו לארץ אמרו ברוך כבוד ה' ממקומו שאין לפניו משוא פנים לא לקטן ולא לגדול, ומנין שהתפלל משה תקט"ו פעמים שנאמר ואתחנן אל ה' מנין ואתחנן הכי הווי'.

חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה, שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, בשביל חטא יחיד שחטא אובד ממנו טובות הרבה ליה.

ומה נכבד הדבר שכל קומת התפלה השלמה שהיא זו שתחיש את הגאולה והישועה בנויה היא מתלפיות רבבות תפילות ישראל, והרי מקום לתפילתנו בתוך חומת אש זו. ומכאן צו וזירונו לכל אחד מישראל לבל יזלזל ח"ו בתפילתו על בנין הבית והגאולה השלמה, כי בידנו הדבר. ונזכה אכן להתפלל כדת כראוי וכנכון, ולזכות שיצורפו תפילותינו אחת לאחת לאותה קומה שלימה של תפילות כלל ישראל, להיות חומת האש בנויה לה יחדיו, ולזכות לחזות בעינינו בשובו לציון ברחמים מרובים במהרה דיין אמן.

לך אל תוסף דבר אלי עוד שאילו התפלל משה עוד תפלה אחת שהם תקי"ו ועולה ו' פעמים כמנין אלקים היה ממתיק בזה ו' בתי דינין האמורין בפרק במה בהמה והיה נענה בתפלתו, לכך אמר לו אל תוסף דבר' לך.

ומכאן יש לנו ללמוד בקל וחומר על גודל מעלת התפלה, שהרי מה מרע"ה שהיתה זו גזירה מאיתו יתברך ובשבועה, מכל מקום אילו היה מוסיף עוד תפלה אחת מיד היה נענה. על אחת כמה וכמה פעמים בנין בית המקדש שכבר נשבע ה' והבטיח לעמו ישראל שעתידי לבנותה באש שנאמר 'ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב ולכבוד אהיה'. וודאי שתלוי הדבר בתפילותינו ויתכן שהתפלה האחת הנוספת הנדרשת היא היא תפילתנו שאנו הולכים כעת להתפלל, וכמו שאמרו ז"ל (קידושין מ:) שלעולם יראה אדם עצמו כאילו

לד ועיין מה שכתב בזה דברים נוראים בכף החיים (סימן יז אות יט), וז"ל: 'ויתכן דבעבור זה כשבא ס"מ אצל משה וראה שלא נתקבלו תקט"ו תפלותיו לאותה שעה, אז תחלה דבר אמר לו אין שלום אמר ה', וכמתלהלה יורה זקים בשיחתו, לרמוז לו דהזכרת שלום בתפלה, הוא להכניע גרפוהו, וכיון בזה להכניעו, ומזה אל תהי קלה בעיניך, לצאת מהרה מבית הכנסת ולסמוך על השליח צבור שאומר תנא דבי אליהו, אלא קרא אתה בפין תיבה בתיבה, ולכוין במספרם כמו שאתה מונה סממני הקטורת, כדי שתקובל תפלתו ברצון'.

לה וכל זה מלבד מה שהוא מעוררת ופועלת גאולה פרטית לכל אחד ואחד בעניינו, וכמו שכתב בזה בשל"ה (פרשת בשלח תורה אור), וז"ל: 'והמחזור בעיני לענין הפשט, כי מה שאמרו תפלת הרבים מקובלת, אין הכוונה להיות נעשה ככל היוצא מפייהם בתפלתם, רק היא מקובלת שאינה חוזרת ריקם, ומתקיים מדוגמת התפלה. כגון בענין תפלה זו שאנו מתפללים על הגאולה, אף על פי שעדיין לא היתה הגאולה האמיתית, מכל מקום בכל יום ויום מתקיים מעין הגאולה, כי רבים קמים עלינו, לולי ה' בעזרתה לנו כולנו אבדנו, כי אנחנו כשבה אחת בין שבעים זאבים'.

ז: קרא עלי מועד

כ"א ימים בין י"ז תמוז לת"ב הם בשורשם ימים טובים

עלי מועד לשבר בחורי גת דרך אדני
לבתולת בת יהודה'. ולטעם זה איתא
בשור"ע (אור"ח סימן תקנ"ט ס"ד) שאין
אומרים בהם תחנון לי. וכמו שאמרו
ז"ל (ראש השנה יח:): לח.

והנה צריך להבין מקור ושורש ימים
אלו עד דאתקריא מועד. אמנם
ברמב"ם (הלכות תענית פ"ה הי"ט) מבאר
דאיירי בימים שלעתיד לבוא שיהפכו
אלו הימים לימי ששון ושמחה. והנה
המפרשים פרשו כתוב זה בענין זימון

והנה אף שימים אלו המה ימי ביכורי
ענבי חטאי בני ישראל, בעת
שלחם המרגלים, ועת שמעו מעמם
וקיבלו את לשונם הבלתי טובה על
הארץ, וישבו ובכו בכיה לחנם, ומכך
נגזר עליהם בכיה לדורות. ואכן מצד
זה נתנו ימים אלו לשליטת הס"מ
וכמו שכתב בזה בבני יששכר (מאמרי
חודש תמוז אב, מאמר ב בין המצרים יא),
בארוכה לי. מכל מקום כבר קרא עליהם
הנביא שהם מועד, שנאמר (איכה א
טו) 'סלה כל אבירי אדני בקרבי קרא

לו וז"ל: 'כתיב בשליחות המרגלים, והימים ימי בכורי ענבים, כתב הרב הקדוש מהר"ש
מאוסטירפאליע ז"ל סוד שבאותיות אשר הם בכורים וקודמים לאותיות ענבי"ם הם אותיות
ס"מ כי אז שליטתו, עכ"ד, רצ"ל זמן הליכתם היה בתמוז ואב בין המצרים כידוע'.

לז ועיין בשל"ה (פרשת בלק תורה אור), שהטעם הוא על שם העתיד, וז"ל: 'ותשעה באב נקרא
מועד, כמו שנאמר (איכה א, טו) 'קרא עלי מועד', על שם עתיד שיהיה חג'.

לח ועיין בדברי הטור (אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנ), שמדבריו משמע שבזמן
שבית המקדש היה קים היו ימים אלו ימי שמחה, וז"ל: 'פריך בגמרא קרי להו צום וקרי
להו ששון ומשני רב פפא בזמן דאיכא שלום וליכא שמד כגון שבי"ה קיים ששון בזמן דאיכא
שמד וליכא שלום צום והאידנא דליכא שלום וליכא שמד רצו מתענין רצו אין מתענין ופירוש
דליכא שלום שהבית חרב וליכא שמד במקום ידוע בישראל רצו רוב ישראל והסכימו עליהם
שלא להתענות אין מתענין רצו רוב צבור מתענין'.

(תענית ל:), וז"ל: 'ואחר השבירה הורד עדינו מעלינו, על כן היום הזה מעותד לכל המאורעות בביטול התורה ח"ו, והן החמשה דברים שאירעו לאבותינו ביי"ז בתמוז, נשתברו הלוחות וביטל התמיד, כי התמיד הוא בחינת התורה, שנאמר בה והגית בו יומם ולילה, והובקעה העיר כי התורה היא לנו לחומה להגין עלינו מכל אויבינו מסביב'. ע"כ מ.

הרי לנו שמלכתחילה היו צריכים ימים אלו להיותם ימים טובים ומועדים, וארע מה שארע, ומכל מקום לא נתבטלו מימים אלו בחינת המועד מכל וכל, אלא עדיין טובא רבתא גניז בגוויה, וכמו שביאר בזה באוהב ישראל (פרשת פנחס), וז"ל: 'למה קורין פרשת פינחס בשבת בין המצרים ברוב השנים אשר כל עיקרי המועדים כתובים בפרשה זו ועל כרחך לא דבר ריק הוא. אך בכוונה

זמן מיועד לט, והנה יש לבאר הדבר דשורש ייעוד ימים אלו החל עוד לפני חטא המרגלים, דהרי חטא העגל קדם לחטא המרגלים, ועליו נאמר 'וביום פקדי ופקדתי'.

והנה ביום י"ז בתמוז בשנה הראשונה לצאתם מארץ מצרים היה מיועד ומזומן להיות חג בשרשו חג כדכתיב (שמות לב ה) 'וירא אהרן ויבן מזבח לפניו ויקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר'. ויום זה היה ביום שבעה עשר בתמוז, שהרי למחרתו ירד מרע"ה עם הלוחות ושברם מחמת חטא העגל. וכמו שביאר באלשיך (שם), וז"ל: 'ויקרא בקול גדול ויאמר חג לה' מחר. לומר המזבח הזה אשר אני בונה, לא עגל חלילה רק כי אם חג לה' מחר כי יבא משה ותגמר שמחת התורה'.

ומיני אז נתעתד לנו יום זה לכל המאורעות השייכות לענין ביטול התורה, וכמו שכתב בקרן אורה

לט ועיין בפסיקתא זוטרתא (איכה פ"א סימן טו), וז"ל: 'קרא עלי מועד. זימן השם עלי זמן, כענין שנאמר כל מבקשיה לא ייעפו בחדשה ימצאנה זה חודש אב'. ע"כ. ועיין עוד ברש"י (איכה א טו), וז"ל: 'קרא עלי מועד - יעידת גייסות לבא עלי ורבותינו דרשו מה שדרשו תמוז דההוא שתא מלוי' מלאה של שנה שנייה לצאתם ממצרים לכך אירע חזרתן של מרגלים ליל תשעה באב שעליה הוקבעה בכייתן לדורות'.

מ אמנם אין מעשי הקב"ה כמעשי מלך בשר ודם, שכן אמר הקב"ה 'מחצתי ואני ארפא', ולכן תיכף ומיד ייעד לנו ב' ימים כנגדם לכפרה והלתחלת כל הטוב, וכנמו שכתב בזב בקרן אורה שם בהמשך דבריו, וז"ל: 'על כן לעומתן נתן לנו השם ברחמיו ב' ימים טובים המוכנים לטובה לחוק בידינו המתנות הטובות התורה והמקדש, יום הכפורים ניתנו בו לוחות האחרונות, והוא מוכן תמיד לטהר את נפשותינו מכל חלאה וזוהמא אשר באה עלינו ע"י שבירת הלוחות הראשונות. וט"ו באב הוא המוכן לטוב על כניסת ישראל לארץ הקודש לביאת מקדש'.

נזדכך ונטהר זוהם הזהב הקשה והיה אז הלבנה במילואה דוגמת ט"ו ימים בחודש שאז הלבנה במילואה. ומימי שלמה עד חורבן הבית היו גם כן ט"ו מלכי יהודה עד צדקיהו המלך שבימיו נחרב הבית כי על ידי מעשיהם חזר הוזהמא ר"ל כבתחילה.

ותורבן הבית היה בט' באב. ואות ט בכתיבה אשורית ראשו כפול לתוכו לרמז כי טוביה גניז בגוויה. וזהו ט' אב. היינו שהוא יהיה לעתיד לבוא אב וראש לכל המועדות כולם. אך עתה בעת הגלות טוביה גנוז בגוויה. והכ"א יום שבין המצרים הם מספר שם הקדוש יב"ט. היוצא משם אהי"ה הקדוש ולכך כל הטובות והברכות הם בבחינת עתידים להיות לעתיד לבא. וזהו השם הכתוב אצל משה רבינו ע"ה ותמונת ה' יב"ט. וזהו שביקש דוד המלך ע"ה גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. כי תמוז ואב הם בחינת עינים והם כעת בבחינת חושך ואפלה. וביקש דוד המלך ע"ה שיגלה הבורא ברוך הוא וברוך שמו הנכבד והנורא הרב טוב הגנוז בהם. וזהו גל עיני. היינו אלו החדשים תמוז ואב שהם בחינת עינים. ואביטה, היינו הטובות והברכות הנמשכות משם הקדוש יב"ט כנ"ל. נפלאות מתורתך, היינו נו"ן פלאות מתורתך, כי הבטתה הוא מלמעלה למטה כמו שפירש רש"י ז"ל על פסוק הבט נא השמימה

מכוונת עשו חכמינו ז"ל זה ברוח קדשם. אמנם יש לומר בהעיר לב ושום שכל דאלו הכ"א יום שבין י"ז בתמוז לט' באב הם מקוריים ושרשיים לכל המועדות של השנה שהם בכללן גם כן כ"א יום. היינו שבת וראש חודש, שבעת ימי הפסח, יום חג השבועות, שני ימים של ראש השנה, יום הכיפורים, שמונת ימי חג הסוכות. וסימנך א"ך טוב לישראל ואלו הכ"א יום שבין המצרים הם מקורים שרשיים להם. דהנה כתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. ואיהו הרב טוב הצפון לצדיקים לעתיד לבא. כי ראה שאין העולם כדאי לו ולכך גנוז לעתיד לבוא. וזה הרב טוב בא מסטרא דצפון דאיהו בחינת זהב ואיהו בחשיבות יותר מהכסף. אך זוהם הזהב הוא קשה מאוד ר"ל דאינון דינין קשיין. אבל טוביה גנוז בגוויה.

ולעתיד לבוא יהיו ראויים לכל הטובות והברכות והישועות מצד הדין ולכך גנוז לעתיד לבא. ולכן בימי שלמה המלך ע"ה כתיב אין כסף נחשב בימי שלמה. כס"ף הוא בחי חסד ורחמים והיינו שלא היה צריכין אז לרחמים כי הכל היה ראוי לישראל מצד הדין כי אז היה קיימא סיהרא באשלמותא והיה אז בבחינת מילוי הלבנה. כי מאברהם אבינו ע"ה עד שלמה המלך ע"ה היה ט"ו דורות. והיו צדיקים אשר על ידי מעשיהם הטובים

רב טוב הצפון כי אז נהיה ראויים לכל הברכות וישועות טובות מצד הדין. ואז יהיו הכ"א ימים, ימים טובים גדולים ונוראים אשר אין להעריך והם מקוריים שרשיים לכל הכ"א ימים טובים שאנו עושים בזמן הזה. ועל כולם יהיה ט' באב למועד יותר גדול. ולזה אנו קורין פרשת פינחס אשר כל המועדות כתובים בו בימים האלו כי מהם נמשכים כל המועדות והמשכיל ביין כל זה/מא.

עיין שם. והיינו על ידי התורה והמצות שאנו עוסקים בהם למטה בעולם הזה נבוא לבחינת נו"ן פלאו"ת והבן זה.

ועל פי הנ"ל מבואר שאלו הכ"א יום הם ימים טובים גדולים מאוד אך בעוונותינו הרבים עדיין אין אנו ראויים להם וטובייהו גניז בגויייהו. ואם ירצה ה' כשנזכה במהרה בימינו לעשות תשובה ומעשים טובים לזכך החומר ולהעביר זוהם הזהב אז יתגלה

מא ועיין עוד מה שכתב בזה בזרע קודש (פרשת דברים), וז"ל: 'להפטורה מפרשה הנ"ל ידע שור קונהו וגו' על דרך שאמרו ז"ל במדרש שהשור געה וצעק שנולד משיח, ישראל לא ידע זאת, עמי לא התבונן, שאין מבינים גודל הטובות הגנוזות בו, שהכל טובות, ועל דרך שכתבנו בפרשת בלק על פסוק הן עם לבדד ישכון בענין ס' סתומה, שאוצר שיש בו גזים טובים, חותמים ונועלים אותו במנעולים טובים, שלא יהנו אחרים ממנו, ועל דרך זה האות סמ"ך, ועל דרך שכתבנו על ענין הסמ"ך דויהס כלב ועל מ"ם דויהם את מחנה מצרים כמו שפרשתי בפרשת שלח, וז"ש 'אך' טוב לישראל, על כ"א יום שבין י"ז בתמוז לט' באב, על דרך הנ"ל שאוצר גנוז במקום שיש הרבה מנעולין, ועל דרך זה ימים אלו שבין המצרים, והם נגד כ"א יום מראש השנה עד שמיני עצרת'. ע"כ. ועיין עוד מה שכתב בזה באמרי פנחס (שנג), וז"ל: 'בשם הרז"ל כ"ג ימים של קטנות שמי"ז בתמוז עד אחר ת"ב הם נגד כ"ג ימי הגדלות של ר"ה עד שמחת תורה וביאר הוא נ"י אף ששם כ"ג ימים חוץ שמחת תורה זהו משום ספיקא דיומא וגם כאן יש דוגמתו עשירי באב, שם בר"ה הוא יום הזכרון ובי"ז בתמוז סגולה לכתוב קמיע לזכרון וביום שמחת תורה אומרים אתה הראיתך ואחר ת"ב בשבת נחמו קוראים אתה הראית כי בין בימי הרעה בין בימי הטובה ד' הוא האלקים'.

ח: עודינו תכלינה עינינו אל עזרתנו הבל בצפיתנו צפינו אל גוי לא יושיע

חובת הציפיה לישועה ומהות עבודתה

וּיש לומר שחובת בציפיה לישועה איננה רק חובת האמונה, אלא מחייבת היא אף במעשה וכמו שאמרו ז"ל (תענית יז.), וז"ל: 'רבי אומר כהנים אסורים לשתות יין לעולם, דחיישינן שמא יבנה המקדש ובעינן כהן הראוי לעבודה וליכא ציפית לישועה אינו די הציפיה עצמה אלא גם העשיה בעבורה'. ע"כ. הרי שהציפיה לביאת משיח צדקנו בב"א היא ציפיה הראויה להמנע מלעשות מעשים, ולפי זה אף ראוי לעשות מעשים בפועל מכוח ציווי זה של הציפיה לישועה מ^ג.

ואמנם בנין בית המקדש יבוא על ידי הציפיה וההצטערות על חסרונו וכמו שכתב בזה בשפת אמת

הנה אמרו חכמינו (שבת לא.) שחייב האדם לצפות לישועת ה', וז"ל: 'אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה'. ועיין בדברי המפרשים שפירושוהו בכמה אנפין, אך עיין בחידושי הר"ן שם שמבאר שהענין הוא לצפות לישועת עם ישראל בגאולה השלמה שתבוא עוד בימיו, וז"ל: 'צפית לישועה. פי' רש"י ז"ל לדברי הנביאים ע"כ. ועוד צריך לבאר צפית לישועה בימך. ולא אמר צפית שתבוא ישועה לישראל דמי שאינו מאמין זה אפיקורס הוא שהאפיקורסי' אינן מאמינן שתבוא ישועה לעולם לישראל מ^ב.

מב והנה כבר אמרו ז"ל (ר"ה ל.) שציון אחר שנחרבה בעי זכירה ודרישה, וז"ל: 'גמרא. ומנלן דעבדינן זכר למקדש דאמר קרא כי אעלה ארכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה, מכלל דבעיא דרישה'.

מג ויש לומר על פי דרך הרמז על פי מה שנתבאר בדגל מחנה אפרים (פרשת חיי שרה) על מה שנאמר ואברהם זקן בא בימים היינו שהיו ימיו מלאים ועשויים בכל מידות ופינות, כך יש לבאר גם על מה שאנו מייחלים שיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו – היינו שימינו יהיו מלאים בעשיה זו.

וכל המקומות וכל הנפשות. ועיקר ההלל הי' במקדש שבנ"י האירו לכל. וז"ש יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם הוא כל הזמן. ממזרח שמש עד מבואו הוא כל המקומות. רם על כל גוים הוא כל הנפשות'.

ואף שעצם החשת הגאולה והבאת פדות נפשנו בידי שמים הוא מכל מקום אין האדם נפטר מעבודתו בכוסף ההתאוות והציפיה לגאולה, וכמו שכתב בתפארת שלמה (פרשת מסעי), וז"ל: 'והתאויתם לכם גבול קדמה. פי' ל' תאוה הכתוב מרמז לנו כי גם זה הוא טובה לאדם שיש לו עכ"פ תאוה ללכת בדרך הישר ומצפה על הגאולה שיהיה בזמן קרוב כמ"ש ציון דורש אין לה מכלל דבעי דרישה שהאדם צריך לדרוש ולבקש על הגאולה. והעזר הוא רק מהשי"ת בעצמו כי יחיש פדותנו'.

(לסוכות), וז"ל: 'והוא כמ"ש בכמה מקומות שיש בחינת עולם שנה נפש. ויש מקומות מיוחדים שמתגלה בהם הקדושה. ויש זמנים מיוחדים. ויש נפשות מיוחדים. ועפ"י שנים יקום דבר. לכן בראשון היום מסייע להוציא מכח אל הפועל פעולת הלולב. וכמו כן במקדש המקום מסייע. אכן ריב"ז תיקן זכר למקדש כמ"ש רז"ל ציון היא דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה. היינו שע"י הזכירה והשתוקקות למקדש מאיר גם עתה הארת המקדש ומסייע ג"כ. וז"ש תיקן להיות ניטל כל שבעה שיעשה הפעולה כמו שהי' ביהמ"ק קיים. כמ"ש במ"א בפסוק נהפך לאבל מחולנו. כי עתה ע"י הזכירה והעצבון מחורבן ביהמ"ק יכולים לעורר מה שהיה אז ע"י השמחה. ובודאי כאשר היו בנ"י בחג במקדש והי' כל הג' תקונים עולם שנה נפש. היו מתקנים כל הדורות

מ: ככל צרתם לו צר - ומלאך פניו הושיעם

כאשר יבקש האדם על נפשו וצרותיו יבקש למען השכינה המצטמרת

עצמו, רק מצד החיות, והחיות הוא חלק אלהות, כי הנשמה חלק אלוה ממעל, אם כן צער הרגשה הוא גלות השכינה וזהו שאמרו כשאדם מצטער שכינה מה אומרת קלני מראשי וכו', וכשאדם מתחיל להתפלל ולזעוק אל ה', הוא מרים הצער של השכינה אל הקול, הוא עושה מן אדן, אדון, ונעשה היחוד עם הקול'. ע"כ. ואם יעשה כזאת, וישים צער השכינה לנגד עיניו ממילא יעבור לו צערו וצרתו, וכמו שביאר בזה בתולדות (פרשת בשלח) מד.

זאת ועוד לנו פתרון צערנו נמצא בפי נביאנו לזכרון עולם בכל

הנה דברו ז"ל (סנהדרין פ"ו מ"ה) בענין צער השכינה, כאשר נמצא האדם בצער, וז"ל: 'אמר ר' מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה הלשון אומרת כביכול קלני מראשי קלני מזרועי אם כן המקום מצטער על דמם של רשעים שנשפך קל וחומר על דמם של צדיקים'. ע"כ. והנה נתבאר בדברי אור שבעת הימים מרן הבעש"ט (פרשת בראשית), חידוש נפלא במה שמרגיש האדם בעת צר לו ומצוק, וז"ל: 'והוא שבהיות האדם בצער, ידע ויתבונן שהוא גלות השכינה, כי כל הרגשות של האדם אינו אלא מצד החיות שלו, כי הגוף אינו בעל הרגשה מצד

מד וז"ל: 'איש חכם ומשכיל יתן לב להבין כי צער שיש לאדם הוא צער השכינה כמו שאמרו בסנהדרין קלני מראשי וכו', ואז יתפלל על צער השכינה וממילא יעבור הצער מהאדם'. ע"כ. ועיין עוד במה שכתב בזה בענין כונת התפלה המועלת בתורת המגיד (פרשת ויגש), וז"ל: 'א"כ יש להתפלל בכוונה זאת, דהיינו כי כל ההשפעות שאני רוצה להביא לעולם הוא עבור כבודך ית', שתתנשא ותתעלה, ויהיה לך תענוג מההשפעה, כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק וכו' והנה בתפילה עד"ז, נסתם פי המקטרגים, כי אפילו שזה האיש אינו ראוי במעשיו לקבל שפע רחמנות, אבל בודאי הקדוש ברוך הוא ראוי להשפיע למען יתרומם כבודו, ולמען תענוגו בהשפעה'.

הקדוש ברוך הוא במדבר ועשה אותנו מהלכים. ללכת לעיר מושב.

וזוהו עיקר החירות כמ"ש בגמ' דרור זה חירות שמדייר בי דיירא ומוביל סחורה לכל מדינתא. וז"ש ולא אמרו איה ה' המעלה אותנו כו' המוליך כו'. פי' שבעת צרה יש לאיש ישראל לזכור ביצ"מ ובהילוך המדבר ובזה יוכל להיות נושע לעולם ולכן פרשה זו נקראת בין המצרים'יה. ע"כ.

וענין ההתאוות הציפיה והתפלה לביאתו של מלך המשיח, אינו נחלת חלקנו בלבד, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו מצפה ומשתוקק לצעדי רגלי משיח צדקנו, ומי מעכב, רק מידת הדין. וכמו שאמרו ז"ל (סנהדרין צ"ז:). והנה אף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא וכמו שביארנו שעצם האמונה התקוה התוחלת והציפיה הם

עת צר ומצוק כימי בין המצרים וימי האבלות, להעלות על זכרוננו ופקדוננו מצרי הים אשר פסעו בהם אבותינו ושבילם במים רבים נבקעו, ואותות ומופתים היה נחלתם להושיעם ממיצר, ובזה יושע תשועה עולמית לעולם, בכל עת ומצב אשר ימצא ויהיה חרד לנפשו מפני הצר המציק, הרי בידינו ישועתו אשר נתכנה לו בידי עליון בעת יציאת מצרים, וכמו שהאריך בזה בשפ"א (פרשת מסעי), וז"ל: 'כי השי"ת הכין בדור הראשון עזר לבנ"י הן בסור מרע והן בעשה טוב כי עיקר האדם שנקרא מהלך ללכת ממדריגה למדריגה עד שיתקרב אל הבורא ית"ש וכל זמן שאדם נאסר ומקושר בגשמיות אין הנפש יכול להתפשט ולילך ממדריגה למדריגה ולכן הוציאנו הקדוש ברוך הוא מן המיצר ואחר כך היינו כתועים כמ"ש תעו במדבר כו' דרך. ואז הולך אותנו

מה ועיין עוד כמה שכתב באמרי פנחס (שנט) שדווקא בתשעה באב בעת הישיבה על הארץ אז הוא זמן מסוגל לפעול ישועות רבות, וז"ל: 'ב' הרב במקום שה' יתברך שורה, שם כל המלאכים והעולמות והממונים, לכך כשאדם ג"כ במקום הזה הוא נשמר בשמירה מעולה, משא"כ בהיפך ח"ו נשאר בלא שמירה והוא מסוכן, ולכן בט"ב כשיושבין על הארץ יכולים לפעול אצל הש"י מה שצריכים, כיון שהש"י שורה ג"כ בבחינה זו. וסיפר נ"י שהיה חשכות גדולה בבית הרב בימים הנ"ל ולא אכלו מאכלים טובים ולא ציוה ללמוד עם הבנים גמרא בט' ימים של אב ומכש"כ בט"ב עצמו היה החשכות מאד'.

מו וז"ל: 'אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן תיפח עצמן של מחשבי קיצין, שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא - שוב אינו בא. אלא חכה לו, שנאמר אם יתמהמה חכה לו. שמה תאמר אנו מחכים והוא אינו מחכה - תלמוד לומר ולכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם. וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה, מי מעכב - מדת הדין מעכבת'. ע"כ. ועיין מה שפירש שם רש"י, וז"ל: 'יחכה ה' - הוא עצמו מחכה ומתאוה שיבא משיח'.

וז"ל: 'ואהרן נסתלק בר"ח אב, ע"כ לומר שבאמת הוא ג"כ חודש של חסד ועוד יותר נעלה מניסן, אך באשר החודש הזה הוא תכלית החסדים כנ"ל הי' צריך להתלבש בלבוש של דין, וע"כ נעשה בו החורבן שבחיזוניתו הי' נראה דין ובפנימיותו הוא מלא רחמים כאמרם ז"ל כלה חמתו בעצים ובאבנים, וע"כ תמצא שהכרובים היו אז 'כמעד איש וליות [סביב], (מלכים א ז לו) – היינו מעורים חד בחבריה באהבה ורעות] אף שאמרו חז"ל שבעת הזעם הופכים פניהם וע"כ לומר שבפנימיות הי' הכל חסד ורחמים ורצון.

והנה אהרן שהוא בפנימיותו כמבואר במהר"ל שאותיותיו הם אמצעים, נסתלק בחודש זה שבפנימיות הוא רחמים, ולעת"ל שתתגלה הפנימיות יהיו הרחמים מגולים ויהי' ט"ב ראש המועדות. וזה י"ל עפימ"ש היהודי הקדוש זצלה"ה שבשבת בין המצרים הוא ככל שבת בעת הסעודה השלישית שהוא רעוא דרעוין, היינו לפי שתמיד במנחה הוא זמן דין ובשבת נהפך לרעוא דרעוא, ובבין המצרים שהם ימי דין לכן בשבת נהפך לרעוא דרעוין.

ואכן יש לנו להתחזק בחיזוק יתר בכל ענייני שמירת השבת דווקא בימים אלו שכן אמרו ז"ל בפסיקתא דר' כהנא (פסקא כז) שאף אם בטלו

עצמם ענינם קירוב וזירוז ביאת משיח צדקנו.

ואל יחלש לב האדם בקרבו לזאמור הנה זה עבר חלף הלך לו הזמן ולא נשמע עדיין פעמי גואלינו, אלא אדרבה יחזק ויאמץ לבבו בעבודת הקודש אשר לו, וכמו שכתב בזה בעבודת ישראל (פרשת מסעי), וז"ל: 'ועיקר הענין להתחזק ולאמץ את לבבו בעתים הללו לבלתי יפול ברשת ההתרשלות מעבוד ה' חלילה, ואפילו בתשעה באב שהוא חושך למראה עין, הגם שיש לבכות במר נפש על כל אשר מצאתנו ביום ההוא, מכל מקום יש לשמח לב המלך בשמחה העתידה שבו יולד מנחם ויגאלנו במהרה וישמח ה' במעשיו והיתה לו המלוכה כימי קדם'.

זאת ועוד יש לנו לדעת כי האף אומנם שנראה שחודש זה הוא חודש של אף חרון ודינים מכל מקום כל זה הוא רק בחיזונית העניינים אך בפנימיות העניינים חודש זה הוא יותר בבחינת החסד משאר החדשים, ולעתיד לבוא כאשר נראה בנחמה ויהיה לנו השמש לאור עולם וישיש עלינו אלהינו כמשוש חתן על כלה אז יתגלו הרחמים המגולים בתוקף החסד שבהם, ולטעם זה כל שבתות בין המצרים הם בבחינת רעוא דרעוין שכן מתהפכין הם מדין לרחמים וכמו שכתב בזה בשם משמואל (פרשת מסעי),

שכן הוא אומר לירמיה לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וגו' ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת וגו' כי לחרבה תהיה הארץ לכך נאמר שמעו דבר ה' בית יעקב, ואין דבר אלא שבת שנאמר ממצא חפצין ודבר דבר וכן הכתב אומר ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמרו' מי.

ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנזכה לשמירת שבת כהלכתה ולגאולה קרובה, וכמו שחתם במאור עיניים (פרשת ויקהל) מסכתא דשבתא, וז"ל: 'וזהו אלו שמרו ישראל שתי שבתות הן ב' הבחינות שצריך לעובד ה' לשמור את בחינת השבת בו' ימי החול שיסייעוהו לבנות בחינת מלאכת המשכן כאמור ובחינה הב' הוא קדושת שבת בעצמו בבואו ומיד היו נגאלין ויבוא משיח צדקינו ב"ב אנס"ו בילאו"א'.

ישראל כל הדברות אך שמרו את השבת לא היה נחרב המקדש וז"ל: 'דבר אחר שמעו נא דבר ה' בית ישראל בטלתם כל הדברות, אמרתי אנכי ה' אלהיך כחשו בה' ויאמרו לא הוא, אמרתי לא יהיה לך כי מספר עריך היו אלהיך יהודה, אמרתי לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא ואם חי ה' יאמרו אכן לשקר ישבעו, אמרתי זכור את יום השבת לקדשו את שבתותי חללו, אמרתי כבוד את אביך ואת אמך אב ואם הקלו בך, אמרתי לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב הגנוב ורצוח ונאוף והשבע לשקר וקטר לבעל, אמרתי לא תענה ברעך עד שקר הכתוב מדבר כי קמו בי עדי שקר ויפח חמס, אמרתי לא תחמוד בית ריעך וחמדו שדות וגזלו.

עמי הרי בטלתם כל הדברות, אפילו דבר אחד אם קיימתם ואני סולח לכם, ואיזה הדבר הזה זה יום השבת,

מז וכבר אמרו ז"ל (מדרש תהלים מזמור צה) 'היום אם בקלו תשמעו. אמר ר' לוי אם היו משמרים אפילו שבת אחד כתיקנה, מיד היו הן נגאלין, שנאמר היום אם בקלו תשמעו, וכתוב שמור את יום השבת'. ע"כ. ועיין במשנה שכיר (מועדים שבת אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה), שביאר אופן שמירת שבת המזכה מיד לגאולה, וז"ל: 'ואמרינן עוד התם, אלמלי שמרו בני ישראל שתי שבתות, מיד היו נגאלין. ונראה, דהנה השבת יש בה שתי שבתות, האחת שבת הגוף דהיינו שאינו עושה מלאכה, והשנית שביתה לנפש דהיינו שצריך ביום השבת לעסוק בתורה, דבכל השבוע יש לו לאדם דאגת פרנסה וכדומה, אבל ביום השבת דצריך לשבות שבת הגוף, ממילא גם יש לו פנאי ללמוד. והנה בכל מקום שמצינו אחר מתן תורה ציווי על שבת, כתיב "שבת שבתון", וקודם מתן תורה כתיב רק שבת. ולדברינו אתי שפיר, דקודם מתן תורה לא היתה באמת רק שביתה אחת דהיינו שבת הגוף, אבל לא שבת הנפש, אבל אחר מתן תורה היתה שבת שבתון, דהיינו שני שבתות להגוף ולהנפש'.

**י: כי מאום מאסתנו קצפת עלינו
עד מאוד - השיבני ה' אליך ונשובה**

החורבן היא סיבה לגאולה 'כי גדול כ"ם שברך מ"י ירפא לך'.

השבר במצולות הרי אם יהיה מי שיעמיק לתוך הים ימצא הדבר הקדום שאבר, הרי שיש לו זכר. וזהו שאמר גדול כים שברך היינו שאים יד אדם מגעת כלל לתקן הדבר, אולם כאשר ירפא לך הרי שיעלה זכרון מה שקדם לחורבן כי לא העמד דבר אחר על מקומו.

ועיין בפסיקתא זוטרתא (איכה ב יג) שביארו באופן אחר, וז"ל: 'כי גדול כים שברך. כלומר השם שאמרתם לו מי כמוכה על הים, הוא ירפא לך'. ע"כ. ויתבאר הדבר על פי מ"ש בזהר (ת"ד קפ"ה:): שענין 'מ"י' הוא עולם הבינה שאין שם כלל מידת הדין, ומידה זו היא תרפא את שברנו^{מח}.

ירמיהו הנביא מקונן על חורבן ירושלים ובית המקדש באמרו (איכה ב יג) 'מה אעידך מה אדמה לך הבת ירושלם, מה אשוה לך ואנחמך בתולת בת ציון, כי גדול כים שברך מי ירפא לך' – ועל פי פשוטו הביאור הוא שכל כך גדול הוא שברך כאותו הים שאין לו סוף ואין מי שירפא לך. אמנם יש להוסיף ולרמז במה שהמשיל השבר ל'ים'. והוא כב' בחינות ההבדל בין הדשבר בים לשבר ביבשה, כי הנה מחד גיסא השבר ביבשה ניתן הוא לריפוי ולתיקון, ואילו הדבר בים הרי הוא מושלך במצולות ים ואין יד אדם מגעת לשם. והבחינה השניה היא שהשבר ביבשה לאחר תיקונו הרי לא נשאר זכר מהדבר שקדם לו, ואילו

מח וז"ל: 'ואי שמא דא אף על גב דאיהו רחמי יתער בדינא וכל דרגין אסתימו בדינא דרגא חדא אית דנהדר לגביה דכל אסוותין מניה נפקין איהו יחוס עלן ומאן איהו מי, מ"י יעמוד ודאי, מ"י ירפא לך (כמה דאת אמר (איכה ב) כי גדול כים שברך מ"י ירפא לך) ועל דא יה י"י (ד"א אדני), אי אלין שמהן יסתמון מנן מ"י יעמוד דכל ארחין דתיובתא (ס"א ורחמי) פתיחן מניה'. ע"כ. ועיין עוד בתיקוני זוהר (תקונא תליסר דף כח עמוד א), בענין זה, וז"ל: 'דא בינה מ"י ועלה אתמר

לחסדים. יש עוד צירוף בתיבת 'צרה' לתיבת 'צהר', דהיינו שיעשה חסדים מגולים, שיאיר ה' פניו לישראל, ובאור פְּנֵי מְלֶךְ חַיִּים. וזה הוא צהר תעשה לתיבה שיתהפכו תיבת 'צרה' ל'צהר'.

ומפרש הכתוב על ידי מה, כי יש כח ביד הצדיקים להפוך מדת הדין לרחמים, לעשות מ'צרה' - 'צהר'. ומפרש הכתוב ואל 'אמה' תכלנה מלמעלה דהיינו על ידי תשובה, נהפך מדת הדין לרחמים. וזה ידוע, שעולם הבינה הוא עולם התשובה, שנאמר וּלְבָבו יָבִין וְשָׁב. והיא נקראת 'אימא עילאה' - שהיא אִם פֶּל חַי. וזה הוא ואל אמה תכלנה וגו' אל אִמָּה תְּכַלְנָה - שתכסוף לתשובה עילאה, כי ה"א ואל"ף ממוצא אחת באחע"ה.

ופתח התיבה בצדה תשים דהנה עולם הבינה המרומזת לתשובה היא נקראת גם כן ה"א ראשונה של שם הוי"ה, ואיתא בגמרא שבת למה כרעא דה' תלוי ולמעלה פתחה צר, כי הבא ליטמא פותחין לו, ואי בא למהדר לעייל בהאי, דהיינו בפתח הצר שלמעלה, עיין שם. וזה פתח

ועל פי זה מתבאר שאמנם כל מעשי ה' עמנו הם אך לטוב, ורק בחיצוניות הענין, היינו בעולם הספירות שהם מתחת לעולם הבינה משתלשל הענין ויורד לעיתים במה שנראה מידת הדין, וכמו שביאר בזה במשנה שכיר (מועדים בין המצרים), וז"ל: 'אבל הסכת לדברי, ידוע מדברי הצל"ח בפסחים דלעתיד בבוא משיח צדקנו יתגלה למפרע דכל הרעות והצרות שחשבנו בעת הגלות לרעות נראה בעינינו שהיו באמת טובות גדולות וחסדים מרובים, רק כעת בעת הוא נעלם מאתנו ולמראה עינינו הן דומים לרעות רח"ל'.

ואמנם עבודת עבודה היא זו בידינו להפך מ'צרה' ל'רצה', וכמו שכתב במאור ושמש (פרשת נח) וז"ל: 'צַהַר תַּעֲשֶׂה לְתִיבָה - יש לפרש על פי רמז כך, דהנה צדיקים יש להם לְהַפֵּךְ מדת הדין למדת הרחמים, על ידי שמהפכים התיבות לצרופים אחרים, ועושים מתיבת 'צרה' ומהפכים לתיבת 'רצה'. כמבואר בכוונת בין המצרים, לכנין בתיבת 'רצה' שתהפוך 'צרה' ל'רצה', ובזה ממתיקים הגבורות

ואל מי תדמינוי ואשוח אל מי ודאי והא אוקמוהו מארי מתניתין חמשה דברים אלין חמשה ודאי בגין דאינון מסטרא דה' עלאה ואינון כלהו תקונין בלב כמה דאוקמוהו מארי מתניתין. ע"כ. ועיין עוד בזוהר חדש (תיקונים כרך ב דף נח עמוד א), וז"ל: 'ולקבליהון איתמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. והאי משכן עילאה דעלייהו איתקרי מי הה"ד מי ברא אלה. והאי מי איהי בינה ודא שמא ודרגא דיליה יום הכפורים איהו ודאי. והאי דרגא דאיתקרי בינה אתקרי העה"ב ובעולם הבא לית ביה אכילה ושתייה כגוונא דא יום הכפורים דיליה לית תמן אכילה ושתייה'.

ומי הוא זה ואיזה הוא האיש אשר לא יט שכמו לסבול בשמחת הלב הפנימית בהיותו יודע כי על ידי הני דברים הרי הוא מקומם ומרים שכינתא מעפרא ומוליכה ומושיבה בכתי גוואי בבית מלוכתה ונוטל חלק בראש להשיב את שבות ה' עם עמו ישראל ברחמים רבים. זאת ועוד שאף בימים אלו בהם החושך יכסה ארץ וערפל לאומי בני"מ מכל מקום הניחנו השי"ת מקום לסור שם ולחסות בסתר כנפיו ומקום זה הלא ניתן לנו במתנה גמורה ושבת שמה, וכמו"ש בתפארת שלמה (פרשת דברים), וז"ל: 'ה' אלהינו דבר אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת בהר הזה. הפרשה זאת נקרא תמיד בין המצרים בשבת חזון, והיא מרמזת לנו כי ה' אלהינו דבר אלינו בחורב אף שבית המקדש הוא חרב בעוה"ר אעפ"כ רב לכם שבת הוא שבת. כי האמנם כל המועדים הם לפי הזמנים כמ"ש מקדש ישראל והזמנים והי' לנו מצות עליית הרגל והבאת הקרבנות ובזמן הזה אין לנו דבר אבל שבת היא קביעה וקיימא גם בזמנה"ז וז"ש ז"ל מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה. ר"ל אף שבית המקדש נגנז אך השבת קיים לעולם. גם י"ל ה' אלהינו דבר אלינו בחורב רב לכם שבת בהר הזה' מט.

התיבה דהיינו בתיבת ה"א - בצדה תשים שילך בפתח הצר למעלה, ועל ידי זה תוכל לעשות מ'צרה' - 'צהר'. ע"כ.

ואל ירע לבך בימי החושך וההסתר האלו בעת תלותנו כינורותנו, ובאומרנו איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר, כי הרי באלו הדברים גופא מתמתקים הדינים ובזה ממש היינו על ידי היסורים אנו בונים חורבות ירושלים, וכמו שכתב בזה בבני יששכר (מאמרי חודש תמוז אב מאמר ב בין המצרים), וז"ל: 'והנה המתקת הט' ימים הנ"ל על ידי המשכת הרחמים ט' תיקונים הנ"ל, הנה יקויים במהרה בימינו ונקדשתי בתוך בני ישראל [ויקרא כב לב], תו"ך דייקא לתקן הפגם אשר נעשה על ידי עג"ל מרגלי"ם בגימ' תו"ך, והנה השעות בימים האלה הם תקכ"ח בהסיר מהם שעות של ימים הקדושים דהיינו ג' ימי השבתות וראש חדש וגם מיום תשעה באב הששה שעות אחרונות מזמן מנחה כנ"ל הגם דלעיל כתבנו ה' שעות הא והא איתנהו דזמן מנחה מתחלת תיכף מכי ינטו צללי ערב עיין במגן אברהם (או"ח סי' רל"ג סק"ב), נשארו תו"ך שעות, הנה ע"י היסורין מהנהגת האבילות בימים הללו בתו"ך שעות יתוקן עון עג"ל מרגלי"ם הבן הדבר'.

מט ועיין עוד מה שכתב בזה בקדושת לוי (מגילת איכה), על גודל קדושת שבת חזון, וז"ל: 'ואומר

יא: חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו
לית נהורא אלא איהו דנפיק מנו חשוכא

התנוצצות אורו של משיח בתשעה באב

התשעה ימים דחדש אב הם רי"ו מנין גבור"ה, ירא"ה, ארי"ה, והוא אשר אמרתי ברמז הפסוק דוב אורב הוא לי אריה במסתרים, הנה נכתב אריה וקרינן ארי בלא ה', דהנה השעות מן הט' ימים הם מנין ארי"ה, אבל ביום תשעה באב מן המנחה ולמעלה נולד בן דוד, והחמשה שעות אחרונות כבר מתמתקים הדינים, על כן לא קרינן אריה רק ארי חסר ה', הבן, והנה

הנה כי כן ראינו עד עתה כי על אף החושך הגדול הלזה והדינים השוררים בו, הלא אין הוא אלא טוב במהותו ומוסתר בכל מיני הסתרים. אך בשורשו טוב הגמור הוא, ולכן לא יפלא לנו דבר בהיודע לנו כי מפתח הגאולה תלויה היא ועומדת בחצות יומו של תשעה באב וכמו שכתב בזה בבני יששכר (מאמרי חודש תמוז אב מאמר ב בין המצרים), וז"ל: 'והשעות של

אבד נצחי ותוחלתי מה' זכור עניי ומרודי לענה וראש זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו. (איכה ג, יח-כ) יש לדקדק שהוה ליה למימר זאת אשיב אל לבי חסדי ה' וכו'. על כן אוחיל. ומדוע מקדים על כן אוחיל, המסובב להסבה שהוא חסדי ה' כי לא תמנו. אמנם הענין מה שקורין שבת חזון על שם מה שאינו לשבחן של ישראל, יש לומר שחזון לשון מחזה, מה שמראין היעודים רב טוב הצפון אחר כבוש המלחמה הגדולה בעזרת השם לנפשות ישראל הנשלחים לעולם הזה מחמת שהם אוהבי השם יתברך ואוהבים לו וכל מגמתם אליו קודם שנשלחו לעולם הזה למלחמה מראין להם רב טוב הצפון, אך בעונותינו הרבים תרגז בטנם של שונאי ישראל עלינו, אך ממה שאנו זוכרים עניינו ומרודינו ותשוש עלינו נפשנו מזה ניכר בבירור שלא אבד נצחינו ותוחלתינו חס ושלום, כי נגזר על המת שישתכח מן הלב מחמת שנסתלק הניצחון למעלה בלי תוחלת חזרה עתה, מה שאין כן חי אינו משתכח. וזהו זאת אשיב אל לבי, מה שזכור תזכור ותשוש נפשי מזה נראה בעליל כי לא נכזבה תוחלתי בכל יום על כן אוחיל. וזהו (תהלים פד, ב-ג) מה ידידות משכנותיך ה' כו' נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', כי משכן על שם משכן שנתמשכן בעונותינו הרבים אך משכון ולא מכר, כי ציון במשפט תפדה, כמו משכון הנפדה וזה ניכר על ידי מה שנכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' תמיד'.

ולדת נשמת משיח בן דוד וכמו שכתב
 בזה בבני יששכר (מאמרי חודש תמוז אב
 מאמר ב בין המצרים), בארוכה נא.

וביאור הדברים הוא על פי מה
 שכתב בחסד לאברהם (מעין
 ו נהר ד), וז"ל: 'ותמיד הוא מתייחד
 אפילו ביום מר ונעשה מהייחוד נפש
 רוח ונשמה, וכאשר יהיו ימי הרעה
 שהם בין המצרים, הנה יהיה הייחוד
 כפי בחינות תגבורת ההנהגה בעולם,

מתמתקים על ידי ג' שמות החס"ד ג'
 פעמים ע"ב בגימ' ארי"ה מנין השעות
 הנ"ל, סך כל השעות מן הכ"ב ימים
 הם תקכ"ח מנין מפת"ח הגאולה'.

והנה מצאנו בסדר התפלה שקודם
 אומרים על הצדיקים ועל
 החסידים ועל גרי הצדק ולאחר מכן
 בנין ירושלים ועל גרי הצדק ולאחר מכן את צמח
 דוד עבדך מהרה תצמיח וטעם הדבר
 כרוך הוא בענין לידת נשמות הגרים

נ ומקור הדבר הוא מה שאמרו בירושלמי (ברכות פ"ב ה"ד), וז"ל: 'ודא מסייעא להו דמר ר'
 יודן בריה דר' אייבו עובדא הוה בחד יהודאי דהוה קאים רדי געת תורתיה קומוי עבר חד
 ערביי ושמע קלה א"ל בר יודאי בר יודאי שרי תורך ושרי קנקנך דהא חריב בית מוקדשא געת
 זמן תניינות א"ל בר יודאי בר יודאי קטור תוריך וקטור קנקניך דהא יליד מלכא משיחא א"ל
 מה שמה מנחם א"ל ומה שמה דאבוי א"ל חזקיה א"ל מן הן הוא א"ל מן בירת מלכא דבית
 לחם יהודה אזל זבין תורוי וזבין קנקנוי ואיתעביד זבין לבדין למיינוקא והוה עייל קרייה ונפקא
 קרייה עד דעל להווא קרתא והויין כל נשייא זבנן ואימה דמנחם לא זבנה שמע קלן דנשייא
 אמרין אימה דמנחם אימה דמנחם איתי זובנין לברך אמרה בעייא אנא מיחנקוניה סנאיהון
 דישראל דביומא דאיתיליד איחרוב בית מוקדשא'.

נא וז"ל: מבואר בכתבי האריז"ל אשר בימים הללו נולדים נשמות גרים מיחודים עליונים, וביום
 האחרון הוא תשעה באב זמן לידת משיח הרמז בזה, אין מקבלים גרים לימות המשיח, כיון
 שנולד משיח כבר נפסק זמן לידת הגרים, נ"ל, הרמז בפסוק גם אלה תשכחנה ואנכי וכו', ג"ם
 אלה ר"ת אין מ'קבלין גרים לימות המשיח, וכן תמצא בברכות שמונה עשרה מתפללים
 בברכת על הצדיקים ועל גרי הצדק ואח"כ על בנין ירושלים וצמיחת קרן לדוד, וזהו מה שאמרו
 וז"ל קשים גרים לישראל כספחת דכתיב ונלוה הגר אליהם ונספחו על בית יעקב, דהנה בימים
 הללו כוונת אלו השמות המבוארים לעיל דהיינו הוי"ה טדה"ד כוז"ו מצפ"ן רצ"ה אדנ"י בגימ'
 תשמ"ח חסר אחד כי בעוה"י השמחה חסרה, ובמהרה בימינו תהיה שמחת עולם על ראשינו
 יגל יעקב ישמח ישראל, יעק"ב במילואו בגימ' תשמ"ח, וזהו ב"ת יעק"ב לכו ונלכה וכו',
 בית יעקב היינו הבתים של יעקב בהעשות מהאותיות שנקראו אבנים בתים היינו תיבות, והיינו
 יעק"ב במילואו, וזהו אשר כתבנו בפסוק ויעקב נסע סכתה חג הסוכות ויבן לו בית היינו מילוי
 אותיותיו בגימ' תשמ"ח ושמח"ת בחגך, ובמהרה תהיה שמחת החג גם ביום שנולד בן דוד עיין
 כ"ז בספר הכוונות ותבין, והנה בימים האלה שאין הזמן גרמא להולדת נשמות גבוהות ורמות
 רק לנשמות גרים, עד שיהיה ב"ת יעק"ב במילואו וטובו יהיה שמחה שלימה, דהיינו שיתגלה
 בן דוד במהרה בימינו, וזהו שקשים גרים לישראל, כל זמן שנולדים גרים עדיין לא נשלם בית
 יעקב, וזהו שאמר ונלוה הגר אליהם ונספחו על בית יעקב, ואתה תבין'.

בעמוד אש לנחותינו הדרך והוא ישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו ובירך מעשינו, וז"ל: 'כי ה' אלהיך ברכך בכל מעשה ידיך ידע לכתך את המדבר הגדול הזה וגו'. הנה הפרשה הזאת קריאתה תמיד בט' ימים שאחר ראש חודש אב עד ט' בו. ומרמז הפרשה בכמה ענינים להזכיר את אשר עברנו ממקום למקום וה' אלהינו היה עמנו, להורות הגם שכשאנו עוברים בין המצרים ומראש חודש אב עד ט' בו לא יטוש ה' את עמו ונחלתו, וכמו שהולכנו במדבר בארץ לא עבר איש וה' הולך לפנינו וגו', כן בימים הללו אשר נקראים גם כן מדבר וגיא צלמות. וכמו שכתבתי פירוש הפסוק גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, ונמצא כתוב בכתבי הקדוש מה"ר שמשון מאוסטראפאלי כי שם של את"ה הוא המגין עיין שם'.

וזאת יעמיד כל חסיד לנגד עיניו לעת מצוא, כי לא יעזבך ה' אלהיך ולא ירפך ולא ישכח את ברית אבותיך, גם במקום מר וצלמות, על כן אחוז נא באמונתך, וצא נא בעקבי רבותינו אל הדרך העולה וסוללת לנו מעלה ומידה בבנין בית המקדש במהרה בימינו, ונזכה לראות בטוב ה' בארץ ציון וירושלים.

ולפי מה שבני אדם חוטאים ולפעמים שכינה מתלבשת בחוץ מצד הפגם, ועם כל זה תעשה ייחוד, ואז אותם הנשמות גרועות מאד מאד ולא יש בהם כח להתעלות ולהתקשר בסוד המדות העליונות, בענין שלא עלתה הנשמה הזאת להיותה בסוד עולם הזכר, יהיה מצד עולם הנקבה, ויהיה לגרים, וכאשר תטיב ותזכה תעלה במעלת נפש רוח נשמה בסוד היכל ראשון וחופה ראשונה ששם שורשה. ומעתה יש גרים שהם גרים גרועים אפילו בזמן גרותם, כגון עמוני ומואבי מצרי ואדומי אלו אינם יכולים לזכות להם נפש אפילו מבחינה זו, שהרי אסורים לבא בקהל, אמנם יש בחינות עוד במדת המלכות שהם בחינת קדושות בה, אבל בבחינות זרות שאינם פנימיות, לכך אלו זוכים אל אותם הנפשות'.

על כן ראינו כי גם בעיצומו של יום החורבן, מתנוצצת ומתגלה הגאולה, וכלים גרים מלהסתפח בנחלת בית ה' כי הלא הצמיח ה' קרן לדוד, ועורך נר למשיחו. אם כן וודאי ישמח ליבנו ותגל נפשנו לראות את דברי העבודה ישראל (פרשת דברים) המבאר כי אף בימי חרון אף ה' בו בלע ולא חמל, עדיין הולך הוא לפנינו

יב: 'עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לוא נושענו'.

החיווק באמונת ביאת המשיח אף כי רחק ממנו מנחם

ועל אבנים ולא עלינו ועל נפשותינו וכמו שביארו ז"ל (איכה רבה פרשה ד), טעם הדבר שנאמר מזמור לאסף ולא קינה לאסף יב.

ובזה מתבאר מה שאמרו ז"ל כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו וכמו"ש בזה בבני יששכר (מאמרי חודש תמוז אב מאמר ב בין המצרים), וז"ל: 'אמרו רז"ל כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו. יש לפרש, דהנה אמרו רז"ל ביום שחרב בית המקדש נטלו ישראל איפופסין על עונותיהם, היינו שנמחל להם עונותיהם והש"י שפך חמתו על עצים ואבנים כדי שיתקיימו

ואם אמור יאמר העבד ה', הרי אהבתי את אדוני ועשיתי ככל אשר צוה אותנו ככה, והנה כלה קיץ אחד ושני קיצים, וזה קרוב לב' אלפים שנה שבני ישראל מקוננים על חורבן בית ה', ומעלים את ירושלים על ראש שמחתם ועדיין לא נושענו, ושמא מאס ה' בעבודתינו, הנה דע כי לא מחכמה שאלת כל זאת, כי זה וודאי אשר צופה ומביט ה' משמים ראה את כל בני האדם עם כל מעשיהם הטובים, וטעם הדבר שעדיין לא נבנה בית ה', מלבד הטעמים אשר נתכסו מעינינו הוא לצד רחמיו המרובים אשר כלה חמתו על עצים

נב וז"ל: 'כתיב (תהלים ע"ט) מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך, לא הוה קרא צריך למימר אלא בכי לאסף נהי לאסף קינה לאסף, ומה אומר מזמור לאסף, אלא משל למלך שעשה בית חופה לבנו וסיידה וכיידה וציירה ויצא בנו לתרבות רעה, מיד עלה המלך לחופה וקרע את הוילאות ושיבר את הקנים ונטל פדגוג שלו איכוב של קנים והיה מזמר, אמרו לו המלך הפך חופתו של בנו ואת יושב ומזמר, אמר להם מזמר אני שהפך חופתו של בנו ולא שפך חמתו על בנו, כך אמרו לאסף הקדוש ברוך הוא החריב היכל ומקדש ואתה יושב ומזמר, אמר להם מזמר אני ששפך הקדוש ברוך הוא חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל, הדא הוא דכתיב ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה'.

וכתבו המפרשים היינו שידוע שחורבן בית שני היה בשביל עון שנאת חנם, אף דהיו גדולים בתורה ויראה מ"מ כיון שלא היה שלום ביניהם גרם עון הנ"ל להחריב הבית ולגלות אותם מארצם, משום שעון זה גדול מכל העבירות שבתורה, לא כן הבית ראשון שהיה שלום ביניהם ולא נחרבה רק מפני שלא נזהרו בגילוי עריות וע"ז ושפיכות דמים אבל שלום היה להם, על כן נתגלה קצם. וזה המכוון במאמר הנ"ל, הראשון שנתגלה עוונם, היינו אם אחד היה שונא לחברו היה בגלוי ובפרסום, וע"י כך לא היו אחד בפה ואחד בלב ואמר לו מה שבלבו עליו וע"י כך היה מתקן מעשיו לפניו ועשו שלום ביניהם, אבל לא כן בבית שני שלא נתגלה עוונם כי כל אחד הטמין השנאה בלבו והיו אחד בפה ואחד בלב והיו שונאים זה את זה שנאת חנם, ע"י כך לא נתגלה קצם, עיין שם במהרש"א יומא ובינה לעתים בדרוש האחרון. ע"כ. הרי שאם נתקן מעשינו בענין אהבת חנם, הרי נזכה לשלל הפחות יתגלה לנו קיצנוני.

ישראל, ויש לפרש, כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו, הוה כאילו נחרב בימיו, ומהראוי שימחול לו הקדוש ברוך הוא עונותיו. ע"כ. הרי שגם בתוך כל הצער הגדול הזה צריך להיות מעט שמחה שרויה בדבר שכן נמחלו עוונותינו וכעין מה שאמרו ז"ל שלכן אמרה דוד בלשון 'מזמור לאסף'.

והנה גם ענין גילוי הקץ וקירובו הוא עניינו של שנאת חנם וזה לעומת זה ענין אהבה בין בני"י וכמו שביאר בזה במשנה שכיר (מועדים בין המצרים), וז"ל: 'והנה ראיתי בספר דמשק אליעזר שמביא בשם ספר תורת משה למרן הגאון בעל חתם סופר זלה"ה לפרש עפ"י דברי המדרש שאמר יעקב לבניו שמא יש בכם חטא, אמרו לו תדקדק בשמותינו ולא תמצא בהם אותיות חטא, אמר להם יעקב אבל גם אותיות קץ אין בהם ע"כ. וכתב מרן הגאון הנ"ל בכיבור דברי המדרש, עפ"י מאמרם ז"ל הראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קיצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם.

נג וראה עוד מה שכתב שם בסוף דבריו, וז"ל: 'וזה שרמזו יעקב לבניו כיון שנסתלקה ממנו השכינה וראה שאין ראויים לידע הקץ אמר להם שמא יש בכם חטא, ואמרו שידקדק בשמותם ולא ימצא כלל האותיות חטא, ואמר להם יעקב שגם הקץ לא נמצא בהם, היינו עפ"י מאמר הנ"ל יען שלא נתגלה עונתם שהוא מכוסה גלל כן גם הקץ הוא מכוסה, שזה מורה על עון שנאת חנם על כן אינם ראויים לידע הקץ, ומשום כך אמר להם האספו הקבצו, שהזהירם שיהיה שלום וקיבוץ ואחדות ביניהם ולא שנאת חנם, עכ"ד מרן החתם סופר ז"ל ודפח"ח'.

**יג: אני מאמין באמונה שלימה בביאת
המשיח ואף על פי שיתמהמה עם כל זה
אחכה לו בכל יום שיבוא**

בענין תוקף האמונה בביאת משיח צדקנו.
ובנין בית המקדש במהרה בימינו

היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח
כל רודפיה השיגוה בין המצרים.
דשמעתי, הודאי שמו וכו', אבל הספק
הוא חיצונות וקליפות, ודפח"ח.
וז"ש מה שכל רודפיה השיגוה בין
בגשמי ובין ברוחני, לפי שהיו בין
המצרים, שהיו בספק אם לאחוז במצר
וגבול זה או במצר אחר שכנגדו.
ועיין עוד במאור עינים (פרשת ויקהל),
בביאור ענין זה שהמצרים הם
המה מיצרי האדם עצמו, והוא הוא
היכול להושיע את עצמו מזה, וז"ל:
'וזהו כל שומר שבת כהלכתו נותנין לו
נחלה בלי מצרים ונודע כי מצרים הוא
בחינת דין וצמצום כאמור אצלינו ע"פ
כל רודפיה השיגוה בין המצרים כי על
ידי שנופל למקום הדינין והקטנות שם
רודפים אותן הדינין עצמם שבמקום
ההוא ועל ידי שמשמר שבת כהלכתו
בא לעולם המחשבה שאין שם דינין
כלל שהוא נחלה בלי מצרים יי'.

הנה אמרה תורה שיעקב אבינו ע"ה
מאן להתנחם על יוסף, כי גזרה
על המת שישתכח מהלב, ולא על החי.
ואם כן זה שאנו מקוננים על חורבן
בית ה' מראה שאין הוא בבחינת מת
ועדיין לא כלתה תקותינו. והוא הוא
הטעם לברכת הלבנה במוצאי ת"ב כדי
להודיע שלמרות שנחרב בית המקדש
וישראל גלו מארצם, הרי הם עתידים
להתחדש כפי שהלבנה מתחדשת וכמו
שביאר בזה בברכי יוסף (סימן תקנט ס"ק
ח בשם מהר"ו).

וכיון שעלתה בידינו ענין תוקף
האמונה, נעלה עוד מרגניתא
טבא בענין שם בין המצרים שהוא
ענין היפך תוקף האמונה, שכן מצרים
הכונה היא מצרי האדם המכניסים אותו
לספיקות, וכמו שביאר בזה בתולדות
יעקב יוסף (פרשת דברים), וז"ל: 'ולפי
שפרקו עול עבודת ומלכות שמים
ניתן עליהם עול מלכות האומות, וז"ש

גימטריא כ"ב, דהיינו שרומז לכ"ב אותיות התורה ללמוד בהתמדה בתורה הקדושה בימים אלו, ושם כוז"ו בגימטריא ה' אחד, דהיינו לייחד השמות ולאחוז ב"ג מדות כמו שאמרו חז"ל ויעשו לפני כסדר הזה וכו', כמבואר בדברינו למעלה פרשת חקת.

ובזה נבין מה שנקראו הימים ימי צרה שמי"ז בתמוז לתשעה באב 'בין המצרים'; לפי שהשם הוי"ה הוא בין שני שמות, דהיינו השם טדה"ד לפניו כנ"ל, והשם כוז"ו לאחריו כאמור, וזהו 'בין המצרים' - בין הגבולים, דהיינו השני שמות הנ"ל, כדי שלא יאחזו בו החיצונים חלילה. וזהו רומז בפסוק שהתחלנו ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים וגו' רצה לומר, שעומד מלאך ה' - היינו מלאך של רחמים, במשעול הכרמים - היינו פְּרָם ה' צָבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל, גדר מזה וגדר מזה היינו מצד הזה לשם הוי"ה הוא גדר וציון שלא יאחזו בו המקטרגים והדינים, וכן מצד השני; שם טדה"ד - מלפניו, ושם כוז"ו - מלאחריו, שהוא

וכבר הבטיחנו האל יתברך שבוא יבוא לא יאחר, אם בעיתה או בעת אחישנה שיהיו ראויים ישראל לגאולה מצד עצמם, ואכן דווקא בימים אלו נתעורר אותו הכוח הדין ששרה על ישראל בימי הפרעות הצר והמצוק ומכל מקום מחתת הקטורת לעצירת המגפה נתן לנו אלהים חיים באור פני מלך והוא לימוד התורה בימים אלו בפשטות עיון התורה וכמו"ש במאור ושמש (פרשת בלק), וז"ל: 'דהיינו בימי הפסח מתעוררים החסדים כמו שהיה בפסח מצרים, וכן בשבועות וכדומה, וממילא בימים שבין י"ז בתמוז לתשעה באב מתעוררים הדינים ומקטרגים כמו שהיה בשעת החורבן ושריפת הבית. ולזאת נראה עצה היעוצה, לעסוק בפשטות התורה בימים הללו ולא בנסתרות, ומובן ממילא ליודעי דעת. וגם כן יראה לאחוז במידות טובות ב"ג מדות, וזה לדעתי נרמז בדברי כוונת האר"י ז"ל הנ"ל, דהיינו לכיין שמות אלו בחתימת שלש ראשונות שם טדה"ד ושם כוז"ו, כי שם טדה"ד

נד וראה עוד מה שכתב בזה במאור עינים (פרשת דברים), בענין נפילת הדעת, וז"ל: 'שהפשיעה היתה עבור שלא היה להן דעת זה שהוא בחינת ב"י שהוא פי ה' דיבר כאמור ועל ידי זה נפלו למקום הקטנות ומיצר מקום הדין ועל ידי זה חזרו לגלות כי סוד כל הגלות הוא על ידי שמפילין הדעת במיצר וקטנות שעובדין את ה' בדעת קטן מאוד וכלי תענוג ונשאין תמיד למטה מקום הדין ועל ידי זה הם בגלות כמ"ש כל רודפיה השיגוה בין המצרים מפני מה השיגוה כל רודפיה מפני שהם בין המצרים שהדעת שלהן נפל בקטנות ומיצר עד שיתמלא הארץ דעה את ה' ויהיה גאולה שלימה בריבוי הדעת'.

אוי לבנים שבעונוותיהם החרבתי את ביתי וכו'. והנה אם לא היה נתבטל התמיד - לא היה נחרב בית המקדש, וכשנתבטל התמיד - מיד הובקע העיר, כדאיתא בגמרא בי"ז בתמוז בטל התמיד ונבקע העיר. והנה כל כוונות הקרבנות הן, שעל ידם היו עליות העולמות למלאות פגימת הירח שנתמעט. ואצל קרבן ראש חודש מצינו בפירוש בגמרא שדרשו על פסוק שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַה' - הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח; שמלכות שמים נתמעט מְשֻׁלְמָה עד צדקיהו, ואצלו נאמר נֶאֱתַר עֵינֵי צְדָקָהּוּ עֲוֹר.

ועתה בעונוותינו הרבים שבוטל התמיד, ואין לנו לא מזבח ולא קרבן, ואין שיור רק התורה הזאת - הבטיח לנו הקדוש ברוך הוא, כשנעסוק בפרשת הקרבנות - מעלה עלינו כאילו הקרבנום, על דרך וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ, וגם תפילה תקנו במקום התמידין. על כן כמו שהיו בתמידין ישראל במעמדן - כמו כן עתה שהתפילה היא במקום התמיד צריך האדם להתפלל עם הציבור, וכשם שהקרבנות נקרכו ברעותא דנפשא ולבא - כן צריך התפילה להיות מתוך עומק הלב בהתלהבות ובתשוקה. וביותר בזמן הזה - בין המצרים, צריך האדם להתגבר כארי לתורה ולתפילה, כי כשהאדם מתעורר

נכתב גם כן על המזוזה לשמירה, ובזה ישמרנו השם ויצילנו מכל רע, וְאָף טוֹב לְיִשְׂרָאֵל וְהַבֵּן.

ולא זו בלבד אלא שעל ידי שאנו מתגברים בתוקף העבודה בתורה ותפלה בימים אלו בזה גופא נבנה חומות ירושלים ויטיב ה' ברצונו את ציון וכמו"ש במאור ושמש (פרשת פנחס), וז"ל: 'ובזמן הזה התגברו על ישראל וקיטרגו, עד שהביא כביכול את הקדוש ברוך הוא לידי מדה להחריב את ביתו, ועד עתה בזמן הזה מתגברין ומקטרגין על ישראל, ואף על פי כן הן מתגברין על היצר הרע ועוסקים בתורה ובמצות בכל נפשם - מזה מקבל הקדוש ברוך הוא שעשועין גדולים, ומתחרט על שהחריב את ביתו וְהִגְלָה את בניו לבין האומות, ואומר אשרי למלך שמקלסין אותו בביתו כך וכו', וכפירוש רש"י ז"ל שם, ומתחרט על שהגלה את ישראל, וחפץ לְקַבֵּץ נְפוּצוֹת עַמּוֹ ולבנות את ביתו.

וזהו פירוש הגמרא רבי יוסי נכנס לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, ובחורבה זו היה שליטת החיצונים, וגם רבי יוסי בודאי נעצב על חורבנה ואין השכינה שורה מתוך עצבות, ואף על פי כן התגבר לעבודת הבורא ולהתפלל בשמחה, ובזה עשה יחוד גדול, וכביכול הביא את הקדוש ברוך הוא לידי חרטה. וזה הוא הבת קול ששמע שמנהמת כיונה ואומרת

באהבה אחוה ושלוש ורעות, ולזכות
על ידי זה לקירוב וזירוז הגאולה
השלימה, בשוב ה' ברנה ציון, ויעמיד
מקדשו על מכונו, ונראהו עין בעין
בשובו אל נוהו, ויהיה ה' אחד ושמו
אחד, וישמחני כימות עינתינו שנות
ראינו רעה, ואך טוב וחסד ירדפנו
כל ימי חיינו, ולילה כיום יאיר בעדינו
אמן כי"ר

עצמו בעת הזאת בתורה ותפילה -
הוא פועל התקרבות הגאולה יותר
מכל השנה, כמו שאמרנו לעיל, על ידי
שהאדם מתגבר בעת הזאת בעבודתו
- הוא מביא את הקדוש ברוך הוא
כביכול לידי חרטה'.

יזכני ה' לתקן מעשי אבותינו הן
בענין חטא העיניים, וחטא
לשון הרע, חטא שנאת חנם. ולהרבות

